

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem - srovnání současné
úpravy s úpravou v novém občanském zákoníku

Zpracoval: **Ladislav Špelina**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Radka Zahradníková, LL.M., Ph.D.**

Plzeň 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Ostrov, 2013

.....

Ladislav Špelina

Obsah

1	Úvod	4
2	Historie	6
3	Základní pojmy podle současné právní úpravy.....	8
3.1	Pojem zvíře.....	8
3.2	Občanskoprávní odpovědnost.....	10
3.2.1	Funkce odpovědnosti.....	11
3.2.2	Druhy odpovědnosti	11
3.3	Předcházení škodám	12
3.3.1	Všeobecná prevence.....	13
3.3.2	Zvláštní prevence	14
3.4	Odpovědnost za škodu.....	16
3.4.1	Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu.....	17
3.4.2	Subjekty odpovědnosti za škodu	22
3.4.3	Náhrada škody	24
3.4.4	Promlčení práva na náhradu škody	30
3.4.5	Uplatnění práva z odpovědnosti za škodu.....	31
3.4.6	Odpovědnost za škodu způsobenou jiné osobě vlastním zaviněným protiprávním úkonem	32
4	Současná úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem (s přihlédnutím k předešlým kapitolám).....	33
4.1	Odpovědnost za škodu způsobenou zvláště chráněnými živočichy – úprava obsažená v zákoně č. 115/2000 Sb.	38
5	Základní pojmy podle nového občanského zákoníku	45
5.1	Pojem zvíře.....	45
5.2	Právní odpovědnost.....	47
5.3	Předcházení škodám	49
5.4	Náhodná škoda, nutná obrana a krajní nouze	53
5.4.1	Náhodná škoda	53
5.4.2	Nutná obrana a krajní nouze	54
5.5	Odpovědnost za škodu.....	56

5.5.1	Náhrada škody	58
6	Úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem podle nového občanského zákoníku.....	63
7	Rozdíly mezi stávající a budoucí úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem	66
8	Závěr	68
9	Resumé	70
10	Zdroje	72

1 Úvod

Zvířata jsou lidmi chována už od pradávna, každý z nás asi také nějaké zvíře choval nebo mu nějaké zvíře bylo na chvíli svěřeno. Ale co když toto zvíře způsobí škodu? Kdo za takovou škodu odpovídá? Bude tomu tak i v průběhu dalších let, kdy bude účinný nový občanský zákoník¹? Na tyto i další otázky se budu snažit v této práci odpovědět.

Problematika odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem se netýká jen soukromých fyzických osob, které asi každého napadnou jako první při zmínce tohoto tématu, ale též některých subjektů veřejného práva, zejména vyšších územních celků a státu.

Odpovědnost za škodu v klasickém pojetí má každý do jisté míry v povědomí. Je celkem logické, že kdo škodu způsobil, má být za ni odpovědný, má nést následky. Ovšem právě tento koncept se od odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem v některých bodech odchyluje, a to zejména tím, že škodu nezpůsobil přímo subjekt (zde vlastník věci – zvířete), ale ona věc, živá věc, do jisté míry nevyzpytatelná, za kterou nese subjekt odpovědnost, a tedy i za škody způsobenou touto věcí.

Škody způsobené zvířetem mohou být nejen na věci v klasickém pojetí (tedy věci neživé) jakožto i na jiném zvířeti, které je v současné úpravě bráno taktéž jako věc, ale také na zdraví osob.

Pro mne, jakožto chovatele ryb, je zajímavé téma škody způsobené na rybách vybranými zvláště chráněnými živočichy (vydrami a kormorány) a odpovědnost státu za tuto škodu. U této problematiky je důležité i určení vlastnického práva k rybám.

U odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem je nutné, stejně jako u jiné odpovědnosti, posuzovat vzniklou škodu, zavinění, určení odpovědného subjektu, a v neposlední řadě je nutné dbát na řádný postup při uplatňování nároku na náhradu škody. Vše výše uvedené je nutné posuzovat dle právní úpravy, která je účinná, ovšem v průběhu času se

---

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále jen nový občanský zákoník (či NOZ)

právní řád mění, vyvíjí, a proto to, co je použitelné dnes, nemusí být použitelné za několik let – některé záležitosti jsou upraveny v občanském zákoníku² dnes účinném jinak, než v zákoníku, který jej má v brzké době nahradit. Úkolem této práce je snaha poukázat na tyto rozdíly v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, přičemž ovšem nelze pominout odpovědnost za škodu samotnou a ustanovení s odpovědností za škodu související.

---

² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; dále jen občanský zákoník (či OZ)

2 Historie

Lidé zvířata chovali již od pradávna a již od starověku byla považována za majetek. V římském právu byl pojem zvíře definován jako věc a co se odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem týče, tak římské právo tuto problematiku upravovalo stejně, jako odpovědnost způsobenou kteroukoliv jinou věcí, kterou byl i otrok.

Ve středověku byl však pojem zvíře brán jinak. *„Je dobré vědět, že právo v evropském středověku, ovlivněno ještě silně germánskými a slovanskými původními představami, vidělo - na rozdíl od práva římského - ve zvířatech i právní subjekty, nadané jak právy, tak odpovědností. Známé procesy s kobylkami či myšmi nejsou jen ukázkou středověkého tmářství, ale i posledním pokusem Evropy vzít mimolidské živé tvory vážně, jako sobě rovné, a korektně s nimi jednat. V jednom z těchto procesů byly myši regulérně souzeny, byť v nepřítomnosti, měly svého obhájce, rozsudek jim byl oznamován způsobem tehdy obvyklým u nepřítomných osob - byl vyvěšen na "černém prkně" soudu. Zněl, že do 14 dnů mají myši opustit pole a louky určitého panství, přičemž zvířata příliš mladá, přestárlá a gravidní mohou zůstat.“³* Z výše uvedeného lze dovodit, že ve středověku existovala tendence, aby za škodu způsobenou zvířetem odpovídalo samo zvíře, což je samozřejmě nelogické, jakožto i jiné záležitosti týkající se středověku (procesy s čarodějnicemi atd.).

Z novověku je důležitý Všeobecný zákoník občanský z roku 1811 (císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný občanský zákoník rakouský, německy Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie, také známý jako ABGB). V tomto zákoníku byl pojem zvíře poněkud odlišen od pojmu věc, tento zákon znal i zvláštní odpovědnost způsobenou zvířetem: *„Ublížilo-li někomu zvíře, práv jest z toho ten, kdo je k tomu popouzel, dráždil, nebo je opatřiti opominul. Nelze-li viny takové na nikoho dokázati, pokládána*

---

³ Komárek, S. Němé tváře. *Vesmír*, 2003, č. 2, str. 92

*bud' škoda za náhodnou.*⁴ Toto ustanovení bylo ovšem pozměněno císařským nařízením č. 69/1916 Ř.z.. Po této novelizaci znělo ustanovení týkající se odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem takto: „*Poškodilo-li někoho zvíře, odpovídá za to ten, kdo je k tomu popouzel, dráždil, neb opominul je opatrovati. Kdo zvíře chová, odpovídá, nedokáže-li, že se postaral o potřebné opatrování a dohled.*“⁵ V tomto znění byl ABGB na našem území účinný od 1. 1. 1917 až do 31. 12. 1965 (zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, byl recipován rakousko-uherský právní řád včetně ABGB).

ABGB byl u nás nahrazen stále účinným občanským zákoníkem, tedy zákonem č. 40/1964 Sb., jež v oblasti pojmu zvíře a odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem vychází v podstatě z římského práva.

Dosavadní úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, obsažená především v současném občanském zákoníku, má být nahrazena úpravou obsaženou v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.), který má nabýt účinnosti dne 1. 1. 2014. V tomto novém zákoníku je již obsažena definice pojmu zvíře pro účely soukromého práva, jakožto i zvláštní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem. Tento zákon, oproti dosavadnímu zákoníku, je inspirován výše zmiňovaným ABGB (a to i v oblasti odpovědnosti za škodu), jak nám často prof. Eliáš, jeden z hlavních tvůrců nového občanského zákoníku, na přednáškách tvrdil.

---

⁴ § 1320 císařského patentu č. 946/1811 Sb.z.s., v původním znění

⁵ § 1320 císařského patentu č. 946/1811 Sb.z.s., po novelizaci císařským nařízením č. 69/1916 Ř.z.

3 Základní pojmy podle současné právní úpravy

V dosavadní právní úpravě jsou pro objasnění problematiky odpovědnosti za škodu způsobené zvířetem důležité nejen pojmy úzce související s odpovědností za škodu způsobenou zvířetem, ale i pojmy související s odpovědností samotnou. Proto se budu v následujících podkapitolách snažit tyto pojmy vysvětlit a tím se přiblížit k objasnění problematiky odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, která dle dosavadní úpravy vychází a odvozuje se především z těchto pojmů.

3.1 Pojem zvíře

Současný občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; dále jen občanský zákoník či OZ) pojem zvíře blíže nedefinuje, používá jej pouze ve dvou ustanoveních - v § 127 odst. 1 OZ v souvislosti s imisemi (vnikání chovaných zvířat na sousedící pozemek) a v § 599 odst. 1 OZ, který se týká práva z odpovědnosti za vady (*„Práva z odpovědnosti za vady se může kupující domáhat u soudu, jen jestliže vady vytkl nejpozději do šesti měsíců, jde-li o vady krmiv, do tří týdnů, a jde-li o vady zvířat, do šesti týdnů od převzetí věci.“*⁶). Z druhého uvedeného ustanovení lze dovodit, že zvíře je dle současného občanského zákoníku chápáno jako věc, jako každý jiný neživý předmět. Pokud ale nahlédneme do jiných právních předpisů, tak zjistíme, že definice zvířete je pojmována jinak, že je zvíře bráno jako živý tvor schopný pociťovat bolest a utrpení – konkrétně dle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, kde je *„zvířetem každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo“*⁷, který je schopen pociťovat bolest a utrpení. Zvířata jsou zde také rozdělena do několika kategorií na zvířata:

-volně žijící; ta patří k druhu, jehož populace se v přírodě samovolně udržuje i přes jeho chov v zajetí

---

⁶ § 599 odst. 1 věta druhá zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁷ § 3 odst. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

-v lidské péči; ta jsou závislá na bezprostřední lidské péči

-hospodářská zvířata; ta jsou chovaná kvůli produkci či pro jiné hospodářské nebo podnikatelské využití. Sem také spadají zvířata produkovaná jako výsledek genetických kombinací a modifikací

-v zájmovém chovu; jsou chována člověkem, zejména k zájmové činnosti či jako lidský společník, a to v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti

-handicapovaná; ta jsou za normálních podmínek volně žijícími zvířaty, ale v důsledku zranění, nemoci či jiných okolností nejsou schopna ve volné přírodě přežít

-zvířecí druh vyžadující zvláštní péči; zvířata jsou chována v zájmovém chovu, ale mají speciální nároky na umístění, zacházení, krmení, napájení, ošetřování, a to z důvodu biologických vlastností (tyto druhy nejčastěji spadají pod tzv. CITES – Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin - a to z důvodu nízké populace, nebezpečnosti, atd.; u jednotlivých exemplářů těchto druhů je požadována registrace, která se provádí nejčastěji na krajských úřadech)

-toulavá; ta jsou v lidské péči, ale nejsou pod trvalou kontrolou či dohledem člověka, resp. chovatele, a pohybují se volně mimo místa, kde se pohybovat mají (výběh, stáj, domácnost)

-opuštěná; ta byla původně v lidské péči, nejsou pod přímou kontrolou či dohledem člověka, resp. chovatele, a ze zjištěných skutečností vyplývá, že úmysl chovatele byl takového zvířete se zbavit

-pokusná; všechna zvířata, která jsou či mají být užita k pokusům, včetně některých larválních forem

-zvířata laboratorní, která byla odchována v chovném zařízení kvůli pokusným účelům.

Z tohoto zákona dále vyplývá, že se zvířetem nemůžeme zacházet, jak se nám zlíbí, jako s jinou neživou věcí, zvíře je tudíž věcí sui generis.⁸

---

⁸ § 3 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání

3.2 Občanskoprávní odpovědnost

Občanskoprávní odpovědnost je v dnešní době chápána jako sekundární povinnost, tedy povinnost, vznikající porušením primární právem upravené povinnosti, nikoli nepodmíněně přímo ze zákona. Dále je vždy povinností relativní, projevující se vůči určitým subjektům, a to i tehdy, je-li následkem porušení absolutní povinnosti či absolutního práva. Nově vzniklá (sekundární) povinnost jednoho subjektu a jí na druhé straně odpovídající právo druhého subjektu tvoří obsah odpovědnostního právního vztahu, který může existovat vedle či namísto porušeného primárního právního vztahu. Tento nově vzniklý odpovědnostní vztah je relativním závazkovým vztahem, jehož právní důvod vzniku je porušení primární povinnosti, tedy protiprávní úkon.⁹

Odpovědnostní povinnost může původní povinnost zcela nahradit, tedy primární povinnost zcela zaniká (např. namísto navrácení neprávem odňaté věci bude uplatněna náhrada škody v peněžní formě), dále „*odpovědnostní povinnost může trvat vedle primární povinnosti (např. smluvní pokuta vedle povinnosti dodat věc); odpovědnostní povinnost může být totožná s primární povinností, ale přistupuje k ní další právní důvod (např. naturální restituce u náhrady škody nebo při bezdůvodném obohacení vedle povinnosti vydat věc vlastníkov)*“¹⁰, ovšem za odpovědnost nejsou považovány případy, kdy je pouze sekundární povinnost totožná s povinností primární. Z výše uvedeného vyplývá, že odpovědnost je míra rozšíření práv a povinností subjektu v důsledku porušení právní povinnosti primární.¹¹

K porušení primární povinnosti může dojít dvojím způsobem – konáním či nekonáním. Konání (neboli komisivní úkon) je pojímáno jako aktivní volní činnost určitého subjektu. Zde je důležitá vůle subjektu, protože pokud zde chybí, jako např. při neovladatelném pohybu člověka

---

⁹ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003

¹⁰ Knappová, M., a kolektiv: *Občanské právo hmotné 1*, 4. aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 268

¹¹ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003

vyvolaném nervovým onemocněním, tak není toto chování považováno z právního hlediska za konání. Nekonání (neboli omisivní úkon) je pojímáno jako nedostatek konání, nečinnost, ale pouze jako negace určitého právem předpokládaného konání. Není to tedy jakákoli nečinnost subjektu. Nekonání nemá ale pokaždé stejnou povahu, může totiž spočívat buď v opomenutí (neboli omittere), nebo ve strpění něčeho (neboli pati). Opomenutí spočívá ve zdržení se něčeho, co by ten, kdo se toho zdržel, byl jinak oprávněn (příp. povinen) konat. Oproti tomu strpění něčeho spočívá ve strpění takového chování někoho jiného, proti němuž by se ten, kdo má povinnost je strpět, mohl ohradit (resp. kterému by se jinak mohl bránit).¹²

3.2.1 Funkce odpovědnosti

Odpovědnost má tři základní funkce: prevenční, reparační (resp. satisfakční) a represivní. První z nich má za úkol pod hrozbou sankce odradit od protispolečenského chování, druhá má „*sloužit k vyrovnaní porušené ekvivalentní majetkové rovnováhy, resp. též k odčinění a zmírnění nemajetkové újmy*“¹³ a třetí, která narušitele práva do budoucna potrestá, resp. potrestá jeho protispolečenské chování.¹⁴

3.2.2 Druhy odpovědnosti

Občanský zákoník, který je v současné době účinný, rozeznává tři, resp. čtyři druhy odpovědnosti: odpovědnost za vady, za prodlení a pro účely této práce nejdůležitější odpovědnost za škodu. Tyto tři jsou klasické, k nim ovšem je ještě do části odpovědnost v zákoně řazen kvazidelikt bezdůvodné obohacení. Další dělení odpovědnosti je dle

---

¹² Knappová, M., a kolektiv: *Občanské právo hmotné 1*, 4.aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2005

¹³ Knappová, M., a kolektiv: *Občanské právo hmotné 1*, 4.aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 269

¹⁴ Knappová, M., a kolektiv: *Občanské právo hmotné 1*, 4.aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2005

zavinění na odpovědnost subjektivní (odpovědnost za zavinění) a odpovědnost objektivní (odpovědnost za riziko) - ta vzniká i při absenci zavinění, tedy bez zřetele na zavinění.¹⁵

Objektivní odpovědnost se dále dělí na objektivní odpovědnost absolutní a prostou. U prosté se může subjekt ubránit odpovědnosti, a to při prokázání existence tzv. liberačních (osvobozujících) důvodů – toto je někdy označováno jako vyvinění. Pokud ale zákon neumožňuje toto vyvinění, tak se jedná o objektivní odpovědnost absolutní. U odpovědnosti subjektivní je třeba zavinění, což je psychický vztah subjektu k protiprávnímu úkonu a k výsledku tohoto úkonu. Podobně jako v trestním právu i občanské právo rozeznává dvě základní formy zavinění: úmysl a nedbalost. Úmysl (neboli dolus), u kterého je nutná volní složka, je dále dělen na úmysl přímý a nepřímý. Nedbalost (neboli culpa), u které tato volní složka chybí (subjekt nechce způsobit následek), je dělena na nedbalost vědomou, která má velmi blízko k úmyslu nepřímému, a nedbalost nevědomou.¹⁶

3.3 Předcházení škodám

V občanském právu, podobně jako v jiných právních odvětvích, je kladen důraz na prevenci, tedy na předcházení ohrožení či porušení práv a povinností. Základní úprava prevence je v občanském zákoníku, který je základním právním předpisem pro civilní (soukromé) právo. Avšak to neznamená, že občanský zákoník je jediným právním předpisem upravujícím soukromé právo. Proto je zásada předcházení škodám upravována i v jiných právních předpisech (nejen) soukromoprávního charakteru, v kterých je tato problematika více konkretizována a

---

¹⁵ Knappová, M., a kolektiv: *Občanské právo hmotné 1*, 4.aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s., 2005

¹⁶ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003

uzpůsobována potřebám daného odvětví společenského života (např. obchodní zákoník, zákoník práce či zákon o požární ochraně).¹⁷

Občanské právo upravuje předcházení škodám dvojitým způsobem, a to ve smyslu všeobecné (generální) prevence škod a zvláštní (speciální) prevence.¹⁸

3.3.1 Všeobecná prevence

Všeobecná prevence škod v občanském právu je obecné odrazení všech osob (jak fyzických, tak právnických) od protiprávních úkonů, tedy od porušování právních povinností, které často vedou právě ke vzniku škod.

Tato generální prevence se uskutečňuje zejména uložením obecné právní povinnosti, a to okruhu individuálně neurčených osob, počínat si tak, aby vůbec nedošlo ke škodě, nebo ani ke zvětšení rozsahu škod, zejména pak škod na zdraví, na majetku, přírodě a životním prostředí – toto je tzv. generální klauzule, která je uvedena v § 415 OZ. Samozřejmě osoba (ať už fyzická či právnická), která porušuje tuto obecnou právní povinnost, jedná protiprávně a je tudíž odpovědná za škodu, která vznikne díky takovému jednání.¹⁹

Dále se všeobecná prevence uskutečňuje rozvedením a konkretizováním generální klauzule výše popsané do zvláštních právních povinností. Tyto povinnosti mají působit v jednotlivých oblastech společenského života k předcházení vzniku škod. Jedná se tedy o právní povinnosti, které mají obecnou právní povinnost, stanovenou v § 415 OZ, rozvinout a více konkretizovat, uzpůsobit určitým společenským oblastem, a které jsou uvedeny i v jiných právních předpisech než jen v občanském zákoníku (např. zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě stanovuje

---

¹⁷ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

¹⁸ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

¹⁹ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

povinnost účastníkovi silničního provozu počínat si tak, aby neohrozil jiné účastníky silničního provozu, tedy aby jim nevznikla škoda, za kterou by byl odpovědný). Pokud ovšem neexistuje takováto zvláštní povinnost, užije se subsidiárně generální klauzule, obsažená právě v § 415 OZ.²⁰

Nakonec se generální prevence uskutečňuje i sankcí, tedy odpovědností, za způsobenou škodu, a to jednak hrozbou (stanovením v zákoně) odpovědnosti za škodu, ale také samotnou realizací této občanskoprávní sankce. Nejen hrozba, ale i realizace má působit preventivně. V první řadě takto působí vůči tomu, kdo škodu způsobil a je za to postižen, zároveň ale působí preventivně i vůči ostatním, a to prostřednictvím tohoto škůdce, motivuje to ostatní, zejména ty, kteří se o postihu dozvěděli, aby se chovali v souladu s právem a neporušovali právní povinnosti.²¹

3.3.2 Zvláštní prevence

Samotná generální prevence, uskutečňovaná obecným uložením právní povinnosti subjektům občanskoprávních vztahů, konkretizací této obecné právní povinnosti podle potřeb konkrétních společenských oblastí nebo stanovením či přímo realizací občanskoprávní odpovědnosti, často nestačí k účinnému dosažení předcházení škodám, protože dostatečně účinně nepůsobí na subjekty, aby se vyvarovaly chování, kterým působí škodu - z tohoto důvodu je zde ještě prevence zvláštní. Dále je zde i z toho důvodu, že na předcházení některých škod nelze užít generální prevenci, jelikož zde chybí subjekt, který škodu působí - jde o škody, které nemají příčinu v chování subjektů nebo nemají příčinu pouze v tomto chování. Tedy příčina škody je spatřována v objektivních okolnostech (např. úder blesku do stromu), které jsou nezávislé na úkonech subjektu, nebo v objektivních okolnostech ve spojení s úkonem subjektu (např.

---

²⁰ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

²¹ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

přívalové deště spolu s opomenutím otevřít stavidla rybníku správcem rybníku zapříčiní protržení hráze a tedy i škodu na majetku – na rybách, na nemovitostech stojících pod hrází atd.). I proto občanské právo stanoví speciální prevenční povinnost k odvrácení škody, která v určitém případě hrozí, tedy aby byla zvýšena účinnost prevence. Tato prevence je založena na povinnosti toho, komu škoda hrozí (neboli ohrožený), zakročit a škodu odvrátit, to ovšem způsobem přiměřeným k povaze hrozící škody. „*Tato prevenční povinnost je uložena všem ohroženým fyzickým a právnickým osobám bez zřetele k tomu, jde-li o ohrožení vážné či nikoli.*“²² Zvláštní prevence je zakotvena v § 417 OZ.²³

U této prevence je rozhodujícím faktorem přiměřenost způsobu odvrácení ohrožení. Při posuzování přiměřenosti je nutné posuzovat intenzitu ohrožení, druh ohrožení, možnosti a schopnosti ohroženého, celkovou situaci atd. V případě, že způsob odvrácení není přiměřený nebo následek odvrácení je stejně závažný či ještě závažnější, než následek hrozící, jedná se o tzv. exces, za který je ohrožený odpovědný.²⁴

Pokud ohrožený nesplní prevenční povinnost podle § 417 odst. 1 OZ, a to zaviněně, tak zde připadá v úvahu dokonce spoluzavinění ze strany ohroženého.²⁵

„*Lze-li jednání ohroženého proti hrozící škodě charakterizovat zároveň jako jednání v nutné obraně či jednání v krajní nouzi podle § 418, neodpovídá ohrožený při nutné obraně za škodu způsobenou při odvrácení útoku jiného subjektu, při krajní nouzi pak za škodu způsobenou při odvrácení nebezpečí, které sám nevyvolal (např. při odvrácení nebezpečí požáru, napadení zvířetem nikým nepoštvaným atd.).*“²⁶

---

²² Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995, str. 311

²³ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

²⁴ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné.* 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

²⁵ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné.* 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

²⁶ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995, str. 311

Pokud hrozí vážná škoda, tak občanský zákoník přiznává v § 417 odst. 2 OZ ohroženému navíc právo soudní ochrany, tedy aby soud uložil tomu, kdo bude odpovědný za hrozící škodu, povinnost provést určitá opatření, která budou vhodná a přiměřená k odvrácení hrozící škody. Tato opatření spočívají buď v provedení určité aktivní činnosti, která hrozící škodu odvrátí (např. učinit opatření, kterým zamezí vlastník agresivního psa volnému pohybu tohoto psa po obci), nebo ve zdržení se konkrétního jednání, konání, na základě kterého by mohla vzniknout škoda. Ovšem tato opatření jsou na místě ve stavu, kdy vážná škoda pouze hrozí, nikoli tam, kde ke škodě již došlo, i když škoda vznikla zásahem, který stále trvá.²⁷

Ten, kdo preventivně zakročil, tedy ohrožený, mohl vynaložit určité náklady k odvrácení škody, či dokonce mohl utrpět škodu sám při tomto zákroku (ať již na majetku či na zdraví). V takových případech přiznává občanský zákoník ohroženému právo na náhradu účelně vynaložených nákladů a zároveň právo na náhradu škody, kterou sám utrpěl (pokud ji ovšem utrpěl). Samozřejmě se musí jednat o preventivní zákrok v mezích zákona, konkrétně zákrok podle § 417 OZ, popř. podle § 418 OZ. „*Obojí však může ohrožený požadovat nanejvýš v rozsahu odpovídajícím škodě, která byla zákrokem ohroženého odvrácena.*“²⁸

3.4 Odpovědnost za škodu

Způsobení škody je právním důvodem vzniku odpovědnosti za škodu. Při způsobení škody dochází k porušení primární povinnosti, a to povinnosti nepůsobit škodu jinému (tomu odpovídá právo subjektu, jemuž je škoda způsobena, a to např. právo na nerušené užívání věci). Škodu rozlišujeme na smluvní a mimosmluvní. U smluvní dochází k porušení původního smluvního závazku, také se nazývá závazková či kontraktní.

---

²⁷ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

²⁸ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995, str. 313

Pro účely této práce je ale důležitější škoda mimosmluvní, neboli mimozávazková či extrakontraktní, která je v občanském zákoníku obsažená. Ta vzniká jinak, než škoda smluvní – tedy jiným protiprávním úkonem nebo škodnou událostí, kterou zákon zvlášť kvalifikuje a se kterou je spojena odpovědnost za škodu.²⁹

Odpovědnost za škodu je upravena v části šesté současného občanského zákoníku, a to ve dvou hlavách – první upravuje předcházení škodám (prevenci škod) a druhá obsahuje jednotlivé skutkové podstaty odpovědnosti za škodu. Dále je zde hlava třetí, která se týká bezdůvodného obohacení.

Občanské právo rozlišuje dvě úpravy odpovědnosti za škodu, a to obecnou úpravu odpovědnosti za škodu a zvláštní úpravu odpovědnosti za škodu. Zvláštní úprava je jednak obsažena v samotném občanském zákoníku, ale také v řadě jiných právních předpisů. Platí, že obecná úprava se užije tehdy, není-li určitý případ zahrnut pod zvláštní úpravu.³⁰

U odpovědnosti za škodu jde mimo jiné o co nejúplnější nahrazení škody škůdcem (odpovědným subjektem) poškozenému – to se provádí buďto v penězích, nebo naturální restitucí – má zde dojít k vyrovnání majetkové rovnováhy, která byla škodou porušena. Co se týče škody způsobené na zdraví, tak zde se používá tzv. materiální satisfakce, to znamená, že poškozenému je poskytnuto přiměřené peněžité zadostiučinění – to je jakási náhrada utrpěné bolesti, případně ztíženého společenského uplatnění.³¹

3.4.1 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

Vznik odpovědnostního právního vztahu je podmíněn splněním tří obligatorních podmínek objektivní povahy a jednou, nikoli obligatorní,

---

²⁹ Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000

³⁰ Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000

³¹ Meritum *Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012

přesto pravidelnou, podmínkou subjektivní povahy. Obligatorními podmínkami jsou:

- protiprávní úkon
  - škoda
  - příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou.
- K těmto podmínkám se často přidává ještě zavinění.³²

Protiprávní úkon

Jedná se o právní skutečnost, jejíž podstatou je volní lidské chování, které právo nedovoluje. Na protiprávní úkon jsou vázány právní následky, které jsou nezávislé na vůli subjektu, který tento úkon činí.³³

Protiprávnost je rozpor chování s objektivním právem, tedy rozpor s právním předpisem. Patří sem ale i porušení povinnosti vyplývající ze závazku. Protiprávní může být pouze lidské chování, proto u zvířete nelze o protiprávnosti hovořit, co se jeho chování týče, protiprávní může být pouze chování osoby odpovědné za zvíře. O protiprávní úkon jako základ odpovědnosti se nejedná, pokud je nezávisle na lidském chování uložena povinnost k náhradě škody. Protiprávní může být jak konání, tak opomenutí. Protiprávní tedy může být jednání jakékoli osoby, tedy i osoby deliktne nezpůsobilé.³⁴

Podobně jako v trestním právu i v občanském právu existují okolnosti vylučující protiprávnost, které z jinak protiprávního úkonu dělají úkon, který je v souladu s právem. Jedná se o:

- výkon práva (příp. plnění povinnosti)
- svépomoc
- jednání v krajní nouzi
- jednání v nutné obraně
- svolení poškozeného.

---

³² Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

³³ Meritum *Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012

³⁴ Meritum *Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012

Výkon práva, pokud se děje v souladu s právem a v jeho mezích (je v souladu s dobrými mravy a bez právního důvodu nezasahuje do práv jiných), postrádá protiprávní prvek. Svépomoc je dovolena v případě, že bezprostředně hrozí neoprávněný zásah do práva a že ten, kdo je takto ohrožen, sám použije přiměřené prostředky k odvrácení zásahu (pokud např. užije nepřiměřené prostředky, tak se jedná o exces z dovolené svépomoci a za škodu způsobenou excesem by odpovídal). Jednání v krajní nouzi je odvrácení přímo hrozícího nebezpečí, které může být vyvolané jak lidským chováním, tak ale i působením přírodních sil, či událostí jiného charakteru (útok volně žijícího zvířete), a při tomto jednání je dodržena zásada subsidiarity (nemožnost užití jiného způsobu odvrácení) a zásada proporcionality (přiměřenosti). Pokud je některá z těchto zásad porušena, jedná se opět o exces a jednající bude odpovědný za takto způsobenou škodu. V krajní nouzi je oprávněn jednat každý, nejen osoba ohrožená, pokud ovšem bude nebezpečí odvracet osoba, která ho vyvolala, bude odpovídat jak za škodu způsobenou nebezpečím, tak za škodu způsobenou při odvrácení tohoto nebezpečí. Předpokladem jednání v nutné obraně je útok, tedy aktivní jednání jiného subjektu, který hrozí nebo trvá – za splnění tohoto předpokladu je zákonem umožněna obrana proti tomuto útoku, ovšem která nesmí být zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečí útoku, přičemž je nutné zohlednit možnosti a schopnosti obránce. I zde připadá v úvahu odpovědnost za škodu způsobenou excesem, tedy překročením meze nutné obrany. A nakonec protiprávnost vylučuje i svolení poškozeného, které je dáno osobou způsobilou k právním úkonům a před způsobením škody – toto svolení musí dále splňovat obecné náležitosti právního úkonu (vážnost, určitost projevené vůle atd.) a může být uděleno pouze k zásahu do takového práva, se kterým může subjekt svolení udělující disponovat, je oprávněn s ním disponovat (např. vlastnické právo, nikoli např. právo na život).³⁵

---

³⁵ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

Občanské právo ukládá povinnost nahradit škodu i v případech, kdy nebyla škoda způsobena protiprávním jednáním škůdce, ale vznikla v důsledku události, která je právem kvalifikovaná a která odvozuje svůj původ v činnosti subjektu. I za škodu vzniklou náhodou nese subjekt odpovědnost, zejména za škodu vzniklou náhodou odvrátitelnou (prostou). Co se týče náhody neodvrátitelné (kvalifikované), tak je to těžší, je zde totiž nutné odlišovat vnitřní náhodu, u které se nelze odpovědnosti zprostit a která má původ v činnosti subjektu, a náhodu vnější, která přichází zvenčí. Do náhody, což je tedy objektivní skutečnost, lze zařadit i škodlivé působení zvířat, které je ovšem samovolné, není vyvolané subjektem za zvíře odpovědným.³⁶

Škoda

Dalším obligatorním předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je škoda samotná. Podle judikatury je škoda považována za újmu v majetkové sféře, která je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem – penězi.³⁷ Je napravitelná poskytnutím majetkového plnění, tedy zejména penězi, a nebo naturální restitucí, požádá-li o to poškozený. Co se nemateriální újmy (zejména vytrpěná bolest či ztížené uplatnění ve společnosti) týče, tak zde je poskytnuta jakási satisfakce ve formě jednorázového odškodnění (upraveno v § 444 OZ).³⁸

Škoda se rozlišuje na škodu skutečnou a na ušlý zisk. Škoda skutečná spočívá ve zmenšení majetku poškozeného, což může být odnětí věci, zničení věci, její poškození atd. Ušlý zisk spočívá v tom, že nebylo umožněno rozmnožení majetku poškozeného, které by bylo možno očekávat za normálních okolností, tedy kdyby škůdce nezasáhl svým jednáním do práv poškozeného.³⁹

---

³⁶ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

³⁷ R 55/1971 sb. Rozh.

³⁸ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

³⁹ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

Výše škody na věci je odvozena od ceny v době poškození, případně zničení. Postupem času dochází u běžných věcí ke snižování hodnoty věci a tedy i ceny, ale u věcí vzácných může naopak docházet k navyšování ceny původní v důsledku navyšování hodnoty (nejtypičtější jsou některá umělecká díla, ale mohou to být i dospívající jedinci některých chovaných zvířat – zvláště vzácných druhů, která navyšují svou hodnotu z důvodů schopnosti rozmnožovat se).⁴⁰

Příčinná souvislost

Posledním obligatorním předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je tzv. kauzální nexus, tedy příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem (resp. právní skutečností, za kterou se odpovídá) a vzniklou škodou. Jedná se o vztah mezi příčinou a následkem (kde příčinou je právní skutečnost, za kterou se odpovídá, a následkem je existence škody), tedy zda konkrétní příčina mohla objektivně způsobit konkrétní následek. Toto nestačí být pouze pravděpodobné, tento vztah musí být bezpečně prokázán žalobcem (většinou poškozený). Pokud není příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou zjištěna, tak nemůže být ani založena odpovědnost za škodu. Nejdříve se tedy zjišťuje existence škody, poté její příčina (protiprávní úkon subjektu či právní skutečnost, za kterou se odpovídá) a nakonec příčinná souvislost mezi nimi. Ovšem v některých případech je ke vzniku odpovědnosti za škodu vyžadováno ještě zavinění, které se zjišťuje až jako poslední (příčinná souvislost je objektivní povahy - existuje nezávisle na vůli subjektu, na rozdíl od zavinění, které je subjektivní povahy).⁴¹

Zavinění

Zavinění je pravidelným předpokladem, nikoli vždy nutným, ke vzniku odpovědnosti za škodu. Jelikož není tento pojem v občanském zákoníku

---

⁴⁰ Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000

⁴¹ Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000

definován, vychází se z trestního zákona. Jde o vnitřní psychický vztah škůdce k jeho protiprávnímu úkonu a výsledku tohoto úkonu. Zavinění je založeno na kombinaci dvou prvků: vůle (chtění) a vědění (předvídání). Podle intenzity těchto prvků se zavinění dělí na úmysl přímý a nepřímý a na nedbalost vědomou a nevědomou. Úmysl přímý znamená, že škůdce věděl, že škodu způsobí a chtěl tak učinit. Úmysl nepřímý znamená, že škůdce věděl, že škodu může způsobit, ale přímo ji nechtěl způsobit, ačkoli byl srozuměn s tím, že ji způsobí. U nedbalosti je hlavní rozdíl v absenci vůle, nedbalost vědomá znamená, že škůdce věděl, že škoda může nastat, ale spoléhal, že nenastane. Nedbalost nevědomá znamená, že škůdce o možnosti vzniku škody nevěděl (proto ji ani nemohl chtít způsobit), ačkoli o tom vědět mohl a měl vzhledem ke všem okolnostem. Toto rozlišování v občanském právu je důležité z několika důvodů: odpovědnost za škodu je v některých případech spojena pouze s úmyslnou formou zavinění (např. § 424 OZ), dále je rozlišování důležité při rozhodování o přiznání rozsahu náhrady škody způsobené a také je to důležité v těch případech, kde je zavinění presumováno – to se týká pouze nevědomé nedbalosti.⁴²

Je důležité také rozeznávat zavinění a náhodu, protože u subjektivní odpovědnosti za škodu se neodpovídá za náhodu, pouze za zaviněné jednání – pokud je zde způsobena škoda náhodou, tak si její následky nese sám poškozený. U objektivní odpovědnosti za škodu se odpovídá i za náhodu odvrátitelnou a neodvrátitelnou vnitřní, někdy dokonce za náhodu neodvrátitelnou vnější (např. § 421a OZ).⁴³

3.4.2 Subjekty odpovědnosti za škodu

Subjekty odpovědné za škodu lze podle občanského práva rozdělit do tří skupin. Tyto skupiny jsou osoby fyzické, osoby právnické a stát. Co

---

⁴² Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

⁴³ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

se subjektivní odpovědnosti za škodu týče (tedy je vyžadováno zavinění), je nutná u fyzické osoby (potažmo i u právnické) deliktní způsobilost (způsobilost k zavinění). Tato způsobilost je podmíněna určitou rozumovou a volní vyspělostí. Osoby deliktně způsobilé jsou zletilé a duševně zdravé. Kdo se sám zaviněně přivede do stavu přechodné duševní poruchy, tedy potlačí rozumové a volní schopnosti, odpovídá za škodu v tomto stavu způsobenou. Osoby nezletilé či osoby s duševní poruchou mohou mít v určitých případech částečnou deliktní způsobilost, tedy i částečně odpovídat za škodu. Deliktní způsobilost vždy v konkrétním případě posuzuje soud, resp. její existenci. Způsobilost k zavinění u právnických osob vzniká současně se vznikem této právnické osoby, resp. její právní subjektivity. Právnická osoba se může podobně jako osoba fyzická vyvinut z odpovědnosti za škodu (prokáže, že protiprávně způsobenou škodu nezavinila) – v praxi to znamená prokázání, že osoby jí podléhající škodu nezavinily.⁴⁴

Co se objektivní odpovědnosti týče, není u fyzické osoby vyžadována deliktní způsobilost. Odpovědnou osobou může být proto i osoba nezletilá či osoba s duševní poruchou (přechodnou či trvalou).⁴⁵

Stát je taktéž považován za právnickou osobu, ovšem má určitá výhradní práva a povinnosti a v některých případech je jediným subjektem připadajícím v úvahu, co se odpovědnosti za škodu týče (např. škoda způsobená při výkonu veřejné moci rozhodnutím, škoda způsobená volně žijícím, státem chráněným zvířetem atd.). Odpovědnost státu za škodu je založena občanským zákoníkem i jinými právními předpisy, jako je např. zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Ke škodě může dojít i na základě protiprávního úkonu (právní skutečnosti, za kterou se odpovídá) více subjektů. Takovéto jednání zakládá společnou odpovědnost za škodu. Tato společná odpovědnost

---

⁴⁴ Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000

⁴⁵ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

více škůdců je buď odpovědnost společná a nerozdílná (solidární), kde každý škůdce odpovídá za všechny škůdce a všichni škůdci odpovídají za každého jednotlivého škůdce, nebo dílčí odpovědnost, která je ovšem založena rozhodnutím soudu, a kde každý škůdce odpovídá pouze podle míry svého zavinění.⁴⁶

Škodu si může způsobit i sám poškozený (pouze on), tedy odpovědný za ni bude výlučně on a její následky si ponese v majetkové sféře sám. Také může dojít k tomu, že se poškozený bude na způsobení škody v určité míře podílet vedle škůdce (popř. škůdců) či škodu způsobenou škůdcem sám zvětší. Tyto dva případy spoluzavinění můžou být způsobeny úmyslně či z nedbalosti (tak např. poškozený si z nedbalosti nenechá ošetřit poranění způsobené zvířetem – za které odpovídá jiný subjekt, čímž dojde k závažnějším následkům a tedy i k navýšení škody). Při takovémto spoluzavinění poškozený za škodu odpovídá poměrně podle míry svého zavinění, resp. spoluzavinění, přičemž toto zavinění poškozeného je liberačním důvodem, který je ovšem nutno prokázat (soud ale přihlíží k spoluzavinění poškozeného z úřední povinnosti, jak vyplývá z judikatury⁴⁷). Pokud bude škoda škůdcem způsobena úmyslně, tak soud bude přihlížet zpravidla jen k úmyslnému spoluzavinění poškozeného, nedbalostní spoluzavinění bývá totiž tak nepatrné v poměru k úmyslnému, že k němu soud nebude přihlížet. Občanskoprávní úprava následků spoluzavinění poškozeného se vztahuje jak na odpovědnost za škodu subjektivní, tak i na objektivní.⁴⁸

3.4.3 Náhrada škody

U náhrady škody jsou důležité především obsah, rozsah a způsob náhrady škody, které jsou ovšem rozdílné v závislosti na tom, zda se jedná o škodu způsobenou na věcech, resp. na majetku, či o škodu

---

⁴⁶ Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000

⁴⁷ R 27/1979 sb.rozh.

⁴⁸ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

způsobenou na zdraví. Obsah náhrady škody znamená, co (tedy jakou škodu) je škůdce povinen nahradit poškozenému, rozsah náhrady škody znamená, jakou výši náhrady (kolik) je povinen škůdce poskytnout poškozenému, a nakonec způsob náhrady škody znamená, jak se bude náhrada realizovat.⁴⁹

Soud může výjimečně rozsah náhrady škody snížit, ale pouze z důvodů zvláštního zřetele hodných, přičemž zároveň nesmí být škoda způsobena úmyslně. Toto právo soudu na snížení výše náhrady je zároveň i jeho povinností, proto pro snížení není potřebný návrh škůdce.⁵⁰

Náhrada škody způsobená na majetku

U škody způsobené na věcech se hradí poškozenému veškerá skutečná škoda i ušlý zisk (skutečná škoda a ušlý zisk je obsahem náhrady škody způsobené na majetku). Ušlý zisk přichází v úvahu i u objektivní odpovědnosti za škodu, z čehož vyplývá, že nezáleží na zavinění, přičemž tedy u subjektivní odpovědnosti za škodu přichází ušlý zisk v úvahu nehledě na to, byla-li škoda způsobena úmyslně či nedbalostí.⁵¹

Co se rozsahu (neboli výše náhrady) týče, tak není zákonem stanovena maximální hranice. Je zde však tzv. moderační právo soudu – přiměřené snížení výše náhrady škody z důvodů zvláštního zřetele hodných (jako např. majetkové a osobní poměry odpovědného subjektu, okolnosti, za kterých ke škodě došlo atd.). Ovšem moderační právo se může užit pouze u náhrady škody, která byla způsobena nedbalostí, a také u škody, za kterou subjekt odpovídá objektivně. K důvodům pro snížení výše náhrady škody přihlíží soud bez návrhu. Co se určení výše škody týče, tak se vychází z ceny věci, jakou měla při poškození (hodnota, a tedy i cena, věci se může v průběhu času měnit, proto by užití jiné

---

⁴⁹ Meritum *Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012

⁵⁰ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

⁵¹ Meritum *Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012

rozhodné doby bylo neobjektivní). Při stanovení ceny věci se vychází z ceny, za kterou je možné danou věc koupit v určité době a na určitém místě a dále se přihlíží i ke stáří a stavu věci (opotřebením, určité zhodnocení atd.) původní věci. V některých případech je ovšem cena stanovena příslušnými cenovými předpisy.⁵²

Občanský zákoník stanoví jako primární způsob náhrady škody peněžitou náhradou, a to jak škody skutečné, tak i ušlého zisku. Dalším způsobem náhrady škody je navrácení v původní stav (naturální restituice), ovšem za předpokladu, že o to poškozený požádá a tento způsob náhrady škody je možný a zároveň účelný (toto se realizuje např. opravou věci, poskytnutím nové věci poškozenému atd.). Navrácení v předešlý stav může provést jak škůdce, tak i někdo jiný na náklady škůdce. V úvahu přichází i kombinace obou výše zmíněných způsobů náhrady škody, např. pokud oprava není dostačující, tak se zbylá škoda doplatí v penězích. Pokud škoda byla způsobena úmyslným trestným činem, z kterého měl pachatel majetkový prospěch, tak se uplatní zvláštní způsob náhrady škody. V takových případech může soud rozhodnout, že právo na náhradu škody poškozeného bude uspokojeno z věcí, které pachatel trestným činem nabyt, resp. z věcí, které nabyt z majetkového prospěchu. Toto může být učiněno i za podmínky, že tyto věci jinak nepodléhají výkonu rozhodnutí podle ustanovení občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb.). S těmito věcmi v rozhodnutí uvedenými nesmí dlužník nakládat, dokud není právo na náhradu škody uspokojeno.⁵³

Náhrada škody způsobená na zdraví

Tato škoda, resp. újma, se dále člení na újmu na zdraví a na újmu na životě (tedy smrt fyzické osoby), u které se hradí další dvě kategorie nákladů navíc. Při škodě způsobené na zdraví a na životě se hradí (v zákoně taxativně stanoveno) účelné náklady spojené s léčením, ztráta na

---

⁵² Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

⁵³ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002

výdělku, bolesti a ztížení společenského života. Při újmě na životě se hradí náklady na výživu pozůstalých a přiměřené náklady spojené s pohřbem. Náhrada škody způsobená na zdraví se poskytuje vždy v penězích.⁵⁴

Za účelné náklady spojené s léčením jsou kromě nákladů na zlepšení zdravotního stavu, popř. na vyléčení, považovány i náklady vynaložené na poskytování pomoci poškozenému jinou osobou (např. při bezmocnosti poškozeného), náklady na dietní stravování, náklady na zdravotní pomůcky atd. Hradí se tomu, kdo je skutečně vynaložil, ale za předpokladu, že je vynaložil prokazatelně, a to i tehdy, když léčený subjekt na následky zranění později zemřel. Nárok na účelné náklady spojené s léčením přichází v úvahu pouze tehdy, pokud již nebyly kryty ze zdravotního pojištění. Tato náhrada je poskytnuta jednorázově v penězích.⁵⁵

Ztráta na výdělku, jakožto majetková újma vzniklá v důsledku zranění, obsahuje dva samostatné nároky - ztráta na výdělku po dobu pracovní neschopnosti (počínaje uznáním poškozeného práce neschopným a konče uznáním jej práce schopným, popř. přiznáním invalidního důchodu poškozenému) a ztráta na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, resp. při invaliditě. Toto osamostatnění každého nároku má vliv i na běh promlčecí doby (tedy nároky se promlčují v samostatných promlčecích dobách). Co se ztráty na výdělku po dobu pracovní neschopnosti týče, tak zde se poškozenému nahrazuje rozdíl mezi jeho průměrným výdělkem před poškozením a plnou výší nemocenského. Škůdce hradí celý rozdíl, přičemž není rozhodné, jestli škůdce odpovídá subjektivně či objektivně. Občanský zákoník nestanoví žádnou maximální hranici této náhrady – rozsah náhrady tedy není limitován. Pro počátek běhu promlčecí doby vůči tomuto nároku je rozhodný den vyplacení poslední dávky nemocenského. „*Náhrada za*

---

⁵⁴ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

⁵⁵ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

*ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu (§ 447 odst 1 OZ), který byl poškozenému přiznán z téhož poškození zdraví, z něhož uplatňuje nárok na náhradu ztráty na výdělků.*⁵⁶ Ani zde není stanovena maximální hranice náhrady. Rozhodným stavem pro určení výše náhrady škody je stav v době rozhodnutí soudu. Náhrada ztráty na výdělků je zde také v penězích, ale ve formě důchodu, o kterém rozhoduje soud. Na návrh poškozeného či škůdce může být rozsudek soudu, který ukládá škůdci povinnost k plnění v budoucnu splatných dávek, změněn (např. při zhoršení zdravotního stavu, a tedy i snížení výdělků poškozeného) či úplně zrušen (např. úplné uzdravení), jestliže došlo k podstatné změně poměrů.⁵⁷

U náhrady bolesti a ztíženého společenského uplatnění se jedná o odškodnění, resp. zmírnění újmy nemajetkové povahy. Tzv. bolestné má za účel zmírnit nejen bolesti vzniklé při zranění, ale také bolesti spojené s léčením a odstraňováním následků zranění (např. rehabilitace, plastická operace atd.). Ztížené společenské uplatnění se zmírňuje pouze v případě prokazatelně trvalých a výrazněji nepříznivých následků újmy na zdraví, které mají vliv na uspokojování životních a společenských potřeb poškozeného (např. mohou mít vliv na omezení poškozeného v osobním, sportovním a kulturním životě), ovšem újma a její následky nemusí být pouze viditelné - např. strach, který může poškozeného silně omezovat při výkonu jeho dosavadního povolání (cvičitel psů na základě újmy na zdraví – pokousání psem – dostane strach ze psů). Výše náhrady za bolesti a za ztížení společenského života je stanovena podle příslušných právních předpisů, a to tak, že je zde stanovena určitá částka za jeden bod. Soud rozhodne na základě počtu bodů zjištěných lékařem (od kterého se soud

---

⁵⁶ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2002, str. 362

⁵⁷ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2002

může odchytil), jaká bude výše odškodnění – odškodnění se poskytuje v penězích a jednorázově. Ovšem právo na náhradu bolestného a ztíženého společenského uplatnění je úzce spjato s osobou poškozeného (je právem osobní povahy), z čehož vyplývá, že toto právo zaniká se smrtí poškozeného (nepřechází na dědice), a to i v případě, že právo bylo poškozenému přiznáno, ale před smrtí nebylo realizováno⁵⁸

Pokud dojde ke smrti, tak škůdce hradí náklady na výživu pozůstalým (tento pojem se ne vždy musí krýt s pojmem dědici), ale pouze těm, kterým zemřelý výživu poskytoval fakticky a pravidelně (např. syn družky zemřelého) či byl ze zákona povinen takto poskytovat, a to i v případě, že tuto povinnost neplnil. Výživa je zde myšlena v širším smyslu, nejen tedy příspěvek na stravu, ale i příspěvek na ubytování, na vzdělání, ošacení atd. Pokud je více pozůstalých, tak se jejich právo na náhradu výživného posuzuje u každého zvlášť. Jsou-li hrazeny náklady na výživu dávkami důchodového zabezpečení (vdovský a sirotčí důchod), tak nárok na náhradu těchto nákladů vůči škůdci nepřichází v úvahu. Náhrada nákladů na výživu je poskytována ve formě peněžitého důchodu, přičemž výše tohoto nároku není limitována – pro určení této výše je rozhodná doba smrti.⁵⁹

Nakonec zde máme přiměřené náklady spojené s pohřbem, za které pracovněprávní předpisy o odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech a chorobách z povolání, z kterých se vychází, považují zejména náklady účtované pohřebním ústavem, náklady na zřízení pomníku nebo desky (max. do výše 10000 Kč) a hřbitovní poplatky, a které je škůdce povinen poskytnout tomu, kdo je skutečně vynaložil, ale za předpokladu, že tyto náklady nebyly hrazeny z pohřebního. Za náklady spojené s pohřbem jsou považovány také cestovní náklady a jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení, na které ovšem mají nárok pouze nejbližší příslušníci rodiny a členové domácnosti zemřelého. Při stanovení výše

---

⁵⁸ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

⁵⁹ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

náhrady nákladů spojených s pohřbem soud přihlíží k osobním a společenským poměrům zemřelého a škůdce, k přiměřenosti obřadu, k místním zvykům atd. Náhrada se poskytuje jednorázově v penězích.⁶⁰

3.4.4 Promlčení práva na náhradu škody

Náhrada škody je vlastně právo poškozeného na odškodnění ze strany škůdce (osoby odpovědné za způsobenou škodu). Jako i jiná práva může být právo na náhradu škody promlčeno, tedy zaniká nárok na plnění, ovšem samotné právo stále trvá, jen je prakticky nevyimadatelné (kdyby škůdce, resp. dlužník i přes námitku promlčení plnil, tak by to nezakládalo bezdůvodné obohacení ze strany poškozeného, resp. věřitele – rozdíl oproti prekluzi, kde zaniká i právo samé). Promlčení nastává po uplynutí promlčecí doby, která je dvojího typu. Subjektivní promlčecí doba, která je u práva na náhradu škody obecně dvouletá, počíná běžet ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo ji způsobil, resp. kdo za ni odpovídá, a uplyne po dvou letech, nejpozději však s uplynutím objektivní promlčecí doby (pokud u dané škody objektivní promlčecí doba existuje) – objektivní promlčecí dobou může být promlčecí doba subjektivní zkrácena. Objektivní promlčecí doba, v rámci které běží subjektivní, je u práva na náhradu škody obecně tříletá, ovšem u škody způsobené úmyslně je tato doba desetiletá. Počíná běžet dnem, kdy došlo k události, která měla za následek danou škodu. Objektivní promlčecí doba se neuplatní v případě škody na zdraví. Pokud došlo ke škodě v důsledku korupčního jednání (poskytnutí, nabídnutí či příslibení úplatku osobou odlišnou od poškozeného či vyžadování úplatku od poškozeného), tak se právo na náhradu této škody promlčuje v tříleté subjektivní a desetileté objektivní promlčecí době. Aby soud nepřiznal poškozenému

---

⁶⁰ Fiala, Josef, a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2002

nárok, u kterého již marně uběhla promlčecí doba, musí škůdce vznést námitku promlčení, jinak se k promlčení nepřihlíží.⁶¹

3.4.5 Uplatnění práva z odpovědnosti za škodu

Mezi škůdcem a poškozeným by mělo dojít k vypořádání práva z odpovědnosti za škodu. K tomuto vypořádání by mělo dojít dohodou, tedy mimosoudní cestou. Ovšem k dohodě vždy nemusí dojít, a to z nejrůznějších důvodů (např. neshody mezi škůdcem a poškozeným). V případě, že nedojde k vypořádání mimosoudní cestou, uplatní se právo z odpovědnosti za škodu soudní cestou, tedy před soudem v občanskoprávním řízení, a to zpravidla žalobou (lze jej uplatnit i vzájemným návrhem či námitkou započtení).⁶²

Občanskoprávní řízení není ale jediné řízení, ve kterém lze právo z odpovědnosti za škodu uplatnit. Toto právo lze uplatnit i v trestním řízení v případě, že škoda byla způsobena trestným činem (protiprávní úkon naplňující znaky skutkové podstaty) – děje se tak zejména z důvodů hospodárnosti a rychlosti řízení. Trestní soud tímto v tzv. adhezním řízení může rozhodnout o občanskoprávním nároku. Podmínkou uplatnění práva na náhradu škody vůči obžalovanému ovšem je, že poškozený musí nejpozději do zahájení dokazování podat soudu návrh na uložení povinnosti škůdci škodu nahradit – poškozený trestnímu soudu navrhne, aby se tato povinnost stala součástí odsuzujícího rozsudku. Trestní soud nemůže právo poškozeného na náhradu škody zamítnout, a to ani v případě, že obžalovaného zproští obžaloby - může pouze poškozeného odkázat na občanskoprávní řízení, popř. na jiné řízení. Na občanskoprávní řízení odkáže i v případě, že by bylo nutné jen pro uložení povinnosti k náhradě škody provést další dokazování, které by přesahovalo potřeby

---

⁶¹ Meritum *Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012

⁶² Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

trestního stíhání a které by prodloužilo celé trestní řízení, což by porušovalo zásadu hospodárnosti trestního řízení.⁶³

3.4.6 Odpovědnost za škodu způsobenou jiné osobě vlastním zaviněným protiprávním úkonem

Občanský zákoník rozeznává dva obecné případy odpovědnosti za škodu, dva obecné případy skutkové podstaty odpovědnosti za škodu, a to odpovědnost za škodu způsobenou jiné osobě vlastním zaviněným protiprávním úkonem (obsažena v § 420 OZ) a odpovědnost za škodu způsobenou jiné osobě provozní činností (obsažena v § 420a OZ). Tyto případy odpovědnosti za škodu se uplatní tehdy, není-li určité způsobení škody upraveno (a to nejen občanským zákoníkem). Občanský zákoník dále rozeznává několik zvláštních odpovědností za škodu (jako např. odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků), které jsou obsaženy v §§ 421-437 OZ. Jelikož ale současný OZ nezná zvláštní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem (oproti novému občanskému zákoníku), je dle mého názoru pro účely této práce nejlépe použitelné (s přihlédnutím k nejčastějšímu užití při škodě způsobené zvířetem) právě ustanovení týkající se odpovědnosti za škodu způsobenou jiné osobě vlastním zaviněným protiprávním úkonem. U této odpovědnosti je nutné opět splnit určité předpoklady, kterými jsou protiprávní úkon (zejména porušení povinností majitelů zvířat), škoda a příčinná souvislost mezi nimi a zavinění – zde se presumuje nevědomá nedbalost.⁶⁴

---

⁶³ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

⁶⁴ Knapp, V., a kolektiv: *Občanské právo hmotné, Svazek II.*, 1. vydání, Praha: CODEX, 1995

4 Současná úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem (s přihlédnutím k předešlým kapitolám)

Jak již bylo řečeno na začátku, pojem zvíře není v současné právní úpravě jednotně definován, resp. v civilním právu není definován vůbec a dle občanského zákoníku je zvíře považováno za věc (pojem zvíře je sice definován v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který je veřejnoprávního charakteru a slouží zejména na ochranu těchto specifických věcí, ovšem za škodu vzniklou v souvislosti s porušením prevenční povinnosti vyplývající z § 415 OZ se odpovídá, ať došlo ke škodě v souvislosti s chovem kteréhokoli živočicha. Občanský zákoník tedy pojmu zvíře podřazuje všechny živočichy od člověka odlišné, ať obratlé či neobratlé). Ovšem jelikož v současné koncepci odpovědnosti za škodu chybí zvláštní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, je vymezení pojmu zvíře relativně bez zvláštního významu.

Jde-li o chovaná zvířata, tak logicky mají i svého vlastníka. Jak vyplývá z čl. 11 odst. 3 Listiny⁶⁵, každé vlastnictví zavazuje a zakládá tím povinnost každého vlastníka věci počínat si tak, aby výkonem svého vlastnického práva nepoškodil jiný subjekt. Tento článek je dále rozvinut v ustanovení § 415 OZ, které ukládá povinnost prevence (o prevenci viz výše), tedy ukládá povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku atd. Jinak řečeno ukládá subjektům povinnost zachovávat určitý stupeň opatrnosti, bedlivosti, pečlivosti a předvídavosti, a to vzhledem k možnostem a schopnostem subjektu a vzhledem k dané situaci. Pokud subjekt nezachová požadovaný stupeň opatrnosti, bedlivosti, pečlivosti a předvídavosti v dané situaci, čímž poruší povinnost stanovenou § 415, tak již jedná protiprávně a za škodu takto způsobenou odpovídá (např. chovatel si nebude příliš všímat svého volně pobíhajícího psa, se kterým je na procházce, a tento pes někoho pokouše). Ovšem ke škodě může dojít i přes splnění povinnosti vyplývající z § 415 OZ (např. chovatel psa vede na vodítku a plně mu věnuje pozornost, ovšem pes se

---

⁶⁵ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

chovateli vytrhne z rukou a pokouše jiného psa, tedy poškodí jinou věc). Pokud jsou splněny předpoklady obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ, tedy vznik škody, protiprávní jednání (ve většině případů škody způsobené zvířetem nesplnění povinností, jako je např. povinnost vyplývající z výše zmiňovaného ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny), příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a vznikem škody a zavinění, tak je zde opět založena odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, za kterou odpovídá škůdce. Zavinění je zde předpokládáno, resp. presumováno ve formě nevědomé nedbalosti. Pokud by tedy došlo k soudnímu řízení, týkajícího se práva poškozeného na náhradu škody, tak je na škůdci, aby prokázal, že škodu nezavinil ani z nevědomé nedbalosti (je tedy zatížen důkazním břemenem). Při zprošťování se odpovědnosti za škodu bude muset žalovaný (škůdce) prokázat, že škodu nechtěl svým jednáním způsobit a zároveň že ani o možnosti způsobení škody nevěděl a vědět nemohl vzhledem k okolnostem, za kterých ke škodě došlo, a vzhledem ke svým osobním poměrům (např. díky zvuku výstřelu se pes polekal a vyvinul nevídanou a chovatelem nepředvídanou sílu, přičemž se chovateli vytrhl a způsobil jinému subjektu škodu) – tedy škůdce musí v řízení vést úspěšný důkaz toho, že ke škodě došlo náhodou bez podnětu škůdce, výlučně jednáním třetí osoby či osoby poškozené. Úplné zproštění se odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem je spíše ojedinělé, protože často bývá porušena určitá povinnost.⁶⁶

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem nemůže nést zvíře samo, jelikož je věcí (druhotným předmětem právních vztahů), proto nese tuto odpovědnost vždy určitý subjekt, zpravidla chovatel zvířete – ten, kdo o zvíře fakticky pečuje (obvykle na vlastní náklady). Chovatelem je ve většině případů sám vlastník zvířete. Mohou ale nastat také případy (podle mého názoru nejsou tyto případy výjimečné, ba naopak jsou celkem běžné), kdy odpovědný bude subjekt od chovatele, popř. vlastníka, odlišný, a to zejména s ohledem na ustanovení § 415 OZ. Odpovědnou za

---

⁶⁶ Brabec, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. [online] Právní rádce [cit. 4. 3. 2013] Dostupné z: <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-37559000-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-chovanym-zviretem>>

škodu zvířetem způsobenou se takto může stát osoba, které je zvíře svěřeno chovatelem, případně osoba, která se zvířete zmocní svévolně (odcizí jej). Bude tomu tak například v případě, že vnuk chodící do práce svěří svého psa babičce, která s ním má chodit na procházky v době, kdy sám chovatel je v práci, a babička nechá psa volně pobíhat po louce, kde ovšem pes způsobí určitou škodu – za tuto škodu nese odpovědnost babička, která je v okamžiku vzniku škody držitelem psa, věci. Často dochází k situacím, kdy rodiče dají malému dítěti zvíře, ovšem dítě nese odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, jelikož u malých dětí chybí deliktní způsobilost, v takovém případě (i přes „darování“ zvířete dítěti) je chovatelem a vlastníkem stále rodič a i odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem nese sám tento rodič (popř. ten, kdo je nad dítětem povinen vykonávat dohled ze zákona, z rozhodnutí či z dohody s rodiči), a to i s přihlédnutím k tomu, že danou situaci bude nutno posuzovat podle § 422 OZ, ve kterém je upravena zvláštní odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání. Pokud deliktní způsobilost již u dítěte je, ale dítě je ještě nezletilé, nese odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem dítě solidárně s rodičem, což ale často má stejný důsledek v majetkové sféře rodiče, jako kdyby rodič odpovídal sám.⁶⁷

Jak již bylo konstatováno výše, k obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ je nutné splnit určité předpoklady. Protiprávním jednáním je zde porušení právní povinnosti, což je objektivní rozpor mezi skutečným jednáním subjektu a předpokládaným jednáním dispozicí právní normy, v tomto případě zejména § 415 OZ – porušení povinnosti vyplývající z tohoto ustanovení je uskutečněno již tím, že nedostatky v zabezpečení zvířete a v dozoru nad ním jsou tak závažné, že nebezpečí vzniku škody lze považovat za možné a reálné (např. volný pohyb zvířete na pozemku vlastníka zvířete, který ovšem není oplocen). Prokázat protiprávní jednání musí v soudním řízení poškozený. Co se škody týče, tak ta je chápána

---

⁶⁷ Brabec, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. [online] Právní rádce [cit. 4. 3. 2013] Dostupné z: <<http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-37559000-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-chovanym-zviretem>>

jako majetková újma vyjádřitelná v penězích. Může se jednat o škodu na zdraví, ale i o škodu na majetku. Hradí se jak škoda skutečná, tak i ušlý zisk, a to zejména v penězích, pokud poškozený nepožádá o uvedení v předešlý stav (za předpokladu, že je to účelné a možné). Příčinná souvislost je zde vztah mezi protiprávním jednáním (porušením právní povinnosti stanovené v § 415 OZ) a škodou, která takto vznikla. Protiprávní jednání nemusí být jediná příčina vzniku škody, ale musí být podstatná příčina. Vznik škody musí být jako následek protiprávního jednání pro škůdce předvídatelný, a to objektivně, jelikož současná občanskoprávní nauka vychází z teorie adekvátní příčinné souvislosti, tedy odpovědnost za způsobenou škodu bude dána pouze tehdy, pokud je škoda adekvátním následkem konkrétního protiprávního úkonu, a to podle obvyklého běhu věcí a podle obecné zkušenosti. Škůdce tedy mohl za daných okolností a v daném postavení (chápáno objektivně) vznik škody, jakožto následek svého protiprávního jednání, předpokládat, podobně jako by tento následek předpokládal každý rozumně se chovající subjekt, pokud by se ocitl v postavení shodném s postavením škůdce.⁶⁸ Příčinná souvislost musí být v soudním řízení bezpečně prokázána, a to poškozeným (např. poškozený musí dokázat, že chovatel zvíře dostatečně nezabezpečil). U zavinění postačuje nedbalost nevědomá, která je i presumována, odpovědnost tedy přichází v úvahu i v případě, že chovatel nevěděl, že může škodu svým jednáním (i opomenutím) způsobit, ačkoli to vědět mohl a měl (vzhledem k okolnostem a ke svým osobním schopnostem a možnostem – jiné nároky jsou kladeny na profesionály jako je veterinář, chovatel v zoo, a jiné na laiky jako je osoba, které bylo zvíře dočasně svěřeno). Nevědomá nedbalost je zde presumována i z důvodu, že chovatel má předvídat, že může dojít k neočekávanému chování zvířete, proto by měl vzniku škody zabránit určitým preventivním opatřením (např. seznámení se se vším, co s chovem zvířete souvisí). V souvislosti s prevenční povinností je nutné brát také určitý zřetel na to, kde ke škodě způsobené zvířetem došlo. Pokud se zvíře nachází na

---

⁶⁸ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 8 vydání, Praha: C. H. Beck, 2003

veřejném prostranství, kde může dojít ke kontaktu zvířete s jiným zvířetem, člověkem atd., musí si chovatel, resp. osoba, které bylo zvíře svěřeno, počínat zvláště obezřetně, a to i přesto, že si myslí, že je na prostranství sám. O to obezřetněji si musí počínat, pokud je na prostranství evidentně více lidí - zejména bude nutné omezit pohyb zvířete. Pokud se ale zvíře nachází na soukromém pozemku, který je řádně zabezpečen proti útěku tohoto zvířete, tak není omezení pohybu zvířete nutné, omezit by se měly osoby, které na pozemek vstupují. Úmyslná forma zavinění, ze které odpovědnost taktéž vzniká, musí být dokazována poškozeným – úmyslná forma má vliv na delší objektivní promlčecí dobu, pokud ovšem nejde o škodu na zdraví, kde je pouze subjektivní promlčecí doba. Často dochází k případům, kdy škodu spoluzaviní poškozený, zejména při střetu motorového vozidla s chovaným zvířetem. Při střetu vozidla se zvířetem je nutné zabývat se jak zanedbáním prevence (dohled nad zvířetem, zabezpečení zvířete v kotci atd.) odpovědného subjektu nad zvířetem, které se v důsledku tohoto zanedbání volně pohybovalo po vozovce (z toho vyplývá odpovědnost za škodu podle § 420 OZ v návaznosti na porušení ustanovení § 415 OZ), tak i případným porušením právních povinností řidiče, které pro něj vyplývají z právních předpisů v souvislosti s provozem motorového vozidla na pozemních komunikacích. Pokud řidič poruší takovou právní povinnost, tak může dojít k spoluzavinění z jeho strany na vzniklé škodě ve smyslu § 441 OZ, přičemž je chovatel v rozsahu, ve kterém škodu spoluzavinil řidič, zproštěn odpovědnosti, případně může dokonce dojít ke vzniku odpovědnosti řidiče za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků podle § 427 OZ (řidič může odpovídat chovateli za škodu, která mu vznikla usmrcením zvířete).⁶⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že nejdůležitější je povinnost plynoucí z ustanovení § 415 OZ (tedy předcházení škod), jejíž porušení zakládá chovateli odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem podle § 420 OZ,

---

⁶⁹ Brabec, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. [online] Právní rádce [cit. 4. 3. 2013] Dostupné z: <<http://pravnicradce.ihned.cz/c1-37559000-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-chovanym-zviretem>>

v krajních případech i trestní odpovědnost (ublížení na zdraví atd.). Prevence má být prováděna zejména zabezpečením zvířete a dozorem nad ním, a to v takovém rozsahu, aby za žádných okolností nezpůsobilo škodu. Občanský zákoník tedy v podstatě po chovateli vyžaduje absolutní kontrolu nad svým zvířetem.

4.1 Odpovědnost za škodu způsobenou zvláště chráněnými živočichy – úprava obsažená v zákoně č. 115/2000 Sb.

Vedle občanského zákoníku, který se v tomto případně použije subsidiárně, existuje zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, který se použije v případě, že škodu způsobilo jedno z taxativně vyjmenovaných zvířat, které je ovšem volně žijící, to znamená, že se ani nesmí jednat o jedno z vyjmenovaných zvířat, které někdo vlastní a které pouze chovateli uteklo (kromě tohoto případu se nehradí ani škoda způsobená vybraným živočichem fyzické osobě v rámci jejích pracovněprávních vztahů jako pracovní úraz a škoda vzniklá lovcem při lovu vybraného živočicha, který škodu ve smyslu tohoto zákona způsobil, jak je uvedeno v § 5 odst. 2 písm. b) a c) zákona č. 115/2000 Sb.). Vybranými živočichy jsou podle § 3 zákona 115/2000 Sb.: bobr evropský, vydra říční, kormorán velký, los evropský, medvěd hnědý, rys ostrovid a vlk. Pokud na území České republiky způsobí některé z těchto zvířat (které je volně žijící) škodu, tak za tuto škodu odpovídá stát a také ji nahrazuje, ovšem za předpokladu splnění dalších podmínek. Stát hradí pouze takto vzniklou škodu způsobenou na životě a zdraví fyzické osoby, na vymezených domestikovaných zvířatech (tyto jsou vymezeny v § 2 písmeno a) zákona č. 115/2000 Sb., jsou jimi skot, prasata, ovce, kozy, hrabavá a vodní drůbež, koně, osli a jejich kříženci, králíci a kožešinová zvířata), na psech sloužících k hlídání vybraných domestikovaných zvířat, na rybách (podle § 2 písmeno d) zákona č. 115/2000 Sb. se rybami rozumí ryby chované k hospodářským účelům v rybnících, sádkách, rybích líhních a odchovných, klecových odchovech nebo pstružích farmách, a také ryby v rybářských

revírech), na včelstvech a včelařském zařízení, na nesklizených polních plodinách, na trvalých porostech, na uzavřených objektech (uzavřeným objektem se dle § 2 písmeno f) zákona č 115/2000 Sb. rozumí stavba nebo zařízení, které zabraňuje vymezeným domestikovaným zvířatům ve volném pohybu mimo tento objekt – jsou jimi zejména ohrady, dvory, budovy atd.) a na movitých věcech v uzavřených objektech. Náhrada škody způsobené na domestikovaných zvířatech se poskytuje za předpokladu, že tato domestikovaná zvířata byla umístěna v době vzniku škody v uzavřených objektech, případně skot, kůň, osel a jejich kříženec, ovce, koza nebo prase byli v době vzniku škody mimo uzavřený objekt pod přímým dohledem fyzické osoby nebo pasteveckého psa. Náhrada škody způsobená na rybách se poskytuje pouze v případě, že byla způsobena vydrou říční, přičemž další podmínka je, že profesionální chovy (tím mám na mysli sádky, rybí líhně atd.) byly v době vzniku škody oploceny a na případném přítoku a odtoku vody opatřeny mřížkami bránícími vniknutí vydry (to se samozřejmě netýká rybníků a rybářských revírů, které mají být ze své povahy volně přístupné a u kterých by takovéto oplocení bylo někdy velmi náročné, a to i z finanční stránky), nebo kormoránem velkým. Náhrada škody způsobená na polních plodinách se poskytuje pouze tehdy, byly-li tyto plodiny sklizeny v agrotechnických lhůtách obvyklých pro dané území (případně pokud nebyly sklizeny z důvodu hodného zvláštního zřetele). Náhradu škody na uzavřených objektech lze poskytnout i v případě, že škoda nebyla způsobena přímo vybraným zvláště chráněným živočichem, ale způsobila ji vymezená domestikovaná zvířata v důsledku napadení zvláště chráněným živočichem.⁷⁰ Co se rozsahu náhrady škody na zdraví a na životě týče, je to i v tomto zákoně podobně, jako v občanském zákoníku - nehradí se tedy pouze ztráta na výdělku. Dále je zde stanoveno jednorázové odškodnění pozůstalým (ke kterým měl zůstavitel vyživovací povinnost) v případě smrti poškozeného, které činí 50 000 Kč nezletilým pozůstalým a 25 000 Kč ostatním pozůstalým. Způsob výpočtu výše

---

⁷⁰ § 6 zákona č.115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

ostatní škody ve smyslu zákona č. 115/2000 Sb. je stanoven vyhláškou Ministerstva životního prostředí České republiky. Výše takovéto škody lze také prokázat odborným, případně znaleckým posudkem, přičemž odborný, případně znalecký posudek, je vyžadován vždy u škody způsobené na rybách kormoránem velkým či vydrou říční a tento posudek kromě výše škody obsahuje také popis vzniku škody na rybách.

Dále je důležité, aby vybraný živočich byl v době, kdy ke škodě došlo, živočichem zvláště chráněným podle zvláštního právního předpisu - zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který v § 48 odkazuje na seznam obsažený ve vyhlášce ministerstva životního prostředí, konkrétně vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny - jak zdůrazňuje § 5 odst. 1 zákona č. 115/2000 Sb. U této problematiky bych rád zdůraznil, že podle mého názoru je seznam zvláště chráněných živočichů poněkud zanedbáván, jelikož na jednu stranu na tomto seznamu chybí některé druhy, které jsou již u nás téměř zcela vymizelé, a na druhou stranu jsou zde uvedeny druhy, které jsou na území České republiky v dnešní době poměrně přemnožené a které jsou u nás na vrcholu potravního řetězce. Jejich počet tudíž pouze roste., Díky tomuto seznamu se počet jednotlivců těchto druhů nesmí regulovat (zejména odstřelem) – mám zde na mysli zejména kormorána velkého, který na některých místech našeho území páchá škody obrovského rozsahu, zejména na rybách, což má vliv i na jiné živočišné druhy, jako např. na vydru říční, jelikož tyto druhy si navzájem v potravě konkurují, což může mít za následek až úhyn vyder na daném území. Přemnožení kormoránů a s tím související rapidní snížení rybí osádky na daném území má samozřejmě vliv i na ty nejmenší živočišné druhy, které jsou jednak závislé na výskytu ryb (např. se živí odumřelými rybami) a které jsou i potlačovány v souvislosti s hnízděním kormoránů. Sám mám podobnou zkušenost, jakožto chovatel ryb v rybníce, kdy nám vydra říční několik let (především přes zimu, kdy se vydry stahují z řek k lepším lovištím, kterými jsou právě rybníky) navštěvovala rybník, až z naší osádky kaprů, která činila přibližně 150 ks kaprů, nezbyl ani jediný. Stát prostřednictvím krajského úřadu sice nahradí takto vzniklou škodu finančně, ale to

nenahradí léta snahy a péče o ryby, díky kterým měli některé exempláře až 100 cm. A co zmůže takovýto chovatel? Pouze může každoročně pozorovat úbytek ryb a zajít na krajský úřad s potřebnými doklady a podklady, aby mu byla škoda finančně nahrazena, prevence zde prakticky neexistuje, jelikož vydra usmrtit nesmí (což by bylo vzhledem k zamezení vzniku škody neefektivnější) a vydra si vždy najde nějakou cestu ke svým oblíbeným zarybněným lovištím. Myslím si tedy, že by seznam zvláště chráněných živočichů měl být důkladněji novelizován, samozřejmě hlavně v reakci na růst či pokles populace různých živočišných druhů, ale i s přihlédnutím na dopad takovéto ochrany, jelikož tento seznam má vliv na zákon č. 115/2000 Sb. a díky neaktuálnímu seznamu mohou být čerpány ze státního rozpočtu nemalé finanční částky na náhradu škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Pokud poškozený chce úspěšně uplatnit nárok na náhradu škody vzniklé ve smyslu zákona č. 115/2000 Sb., tak musí tuto škodu ohlásit do 48 hodin od jejího zjištění, a to místně příslušnému orgánu ochrany přírody (podle místa, kde ke škodě došlo). Orgány ochrany přírody jsou vymezeny zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny; jsou jimi např. obecní a krajské úřady, Česká inspekce životního prostředí atd. Písemnou žádost o poskytnutí náhrady škody podává poškozený tomu krajskému úřadu, případně Magistrátu hlavního města Prahy, který je příslušný podle místa vzniku škody (působnosti stanovené těmito úřadům podle zákona č. 115/2000 Sb. jsou výkonem přenesené působnosti, přičemž na postup těchto úřadů podle tohoto zákona se nevztahuje zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení, neboli správní řád), a to v promlčecí době, která se liší dle předmětu náhrady škody:

- u škody na zdraví je pouze objektivní promlčecí doba, a to dva roky od vzniku škody

- u škody na domestikovaných zvířatech, na psech, kteří slouží k jejich hlídání a na včelstvech a včelařském zařízení je subjektivní promlčecí doba 10 dní od doby, kdy se o škodě poškozený dozvěděl, a objektivní promlčecí doba je 6 měsíců ode dne, kdy ke škodě došlo

- u škody na rybách je tomu podobně jako v předešlém případě s tím rozdílem, že objektivní doba je 6 měsíců ode dne, kdy s nejvyšší

pravděpodobností škoda vznikla – zde totiž není jednoznačné, zda vůbec ke škodě došlo, to se chovatel např. dozví až v době vypuštění rybníka a vylovení a přepočítání ryb v rybníce chovaných (u revírů v podobě řek je zjištění škod ještě složitější a téměř až nemožné), proto je v ustanovení použita pravděpodobnost

-u škody na nesklizených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v uzavřených objektech je subjektivní promlčecí doba 15 dnů a objektivní je 6 měsíců.⁷¹

Za den předložení žádosti se považuje až den doručení této žádosti krajskému úřadu (popř. Magistrátu hlavního města Prahy; dále jen příslušný orgán), nikoli den potvrzeného odeslání.⁷² Žádost musí obsahovat identifikaci poškozeného, tedy jméno, příjmení, rodné číslo a trvalý pobyt poškozeného (pokud je jím fyzická osoba; u právnické osoby je vyžadován název, sídlo a identifikační číslo), uvedení okolností týkajících se škody, tedy popis příčin vzniku škody, rozsah škody, označení vybraného živočicha, který škodu způsobil (dle poškozeného), popis opatření, které poškozený učinil k zabránění vzniku škody, a nakonec způsob, kterým má být náhrada škody poskytnuta (např. výplata peněžní částky v hotovosti).⁷³ K žádosti se musí dále doložit další doklady a podklady, a to podle předmětu náhrady škody. Pokud je požadována náhrada škody způsobená dle tohoto zákona na zdraví či na životě, je nutné přiložit lékařskou zprávu od lékaře, který provedl ošetření, popřípadě léčil fyzickou osobu a jde-li o úmrtí fyzické osoby, je nutné přiložit výpis z knihy úmrtí vypovídající o příčině smrti fyzické osoby a lékařskou zprávu od lékaře, který provedl ošetření této osoby po útoku vybraného živočicha na ni, byla-li tato osoba lékařsky ošetřena. Pokud jsou předmětem náhrady škody živočichové, tedy vymezená domestikovaná zvířata, psi sloužící k hlídání vybraných domestikovaných

---

⁷¹ § 8 zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

⁷² § 8 zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

⁷³ Příloha č. 1 k zákonu č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

zvířat, ryby či včelstva, je nutné doložit doklad nebo jiný důkaz o vlastnickém právu k nim. V tomto případě, tedy kromě škody způsobené na rybách, je třeba ještě potvrzení vydané veterinárním lékařem o příčině úhynu zvířete v majetku poškozeného. Jde-li o škodu způsobenou kormoránem velkým či vydrou říční na rybách, je dále nutné doložit doklad o uživatelském právu k rybníku, sádce, rybí líhni, rybí odchovně, klecové odchovně, pstruží farmě a zároveň odborný posudek nebo znalecký posudek, o kterém jsem psal již výše. Pokud byla škoda způsobená na nesklizených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v uzavřených objektech, je nutný doklad o vlastnickém nebo jiném právu k věci movité nebo nemovité, na níž ke škodě došlo.⁷⁴

„Jestliže příslušný orgán zjistí, že škodu způsobil vybraný živočich, jsou-li splněny podmínky stanovené tímto zákonem a nejsou-li pochybnosti o vzniku škody poškozenému a o výši jím požadované náhrady škody, zaplatí příslušný orgán náhradu škody poškozenému nejpozději do 4 měsíců ode dne, kdy příslušný orgán žádost poškozeného o poskytnutí náhrady škody obdržel, a to způsobem, který poškozený ve své žádosti navrhl. Není-li škoda nebo její výše prokázána, příslušný orgán náhradu škody nezaplatí.“⁷⁵ Poškozený se v případě, že příslušný orgán nezaplatí náhradu škody ve lhůtě a za podmínek uvedených výše, může domáhat přiznání náhrady škody podle tohoto zákona u soudu, a to nejpozději do 1 roku ode dne, kdy příslušný orgán žádost poškozeného o poskytnutí náhrady škody obdržel. Dojde-li k takovému soudnímu řízení, tak jménem státu jedná krajský úřad příslušný dle místa, kde ke škodě došlo, případně Magistrát hlavního města Prahy.⁷⁶ *„Přizná-li náhradu*

---

⁷⁴ Příloha č. 2 k zákonu č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

⁷⁵ § 10 odst. 3 zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

⁷⁶ § 10 zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

*škody soud, zaplatí příslušný orgán poškozenému přiznanou výši náhrady škody ve lhůtě určené pravomocným rozhodnutím soudu.*⁷⁷

Pokud byla poškozenému poskytnuta náhrada škody podle tohoto zákona, tak mu již nemůže být poskytnuta náhrada škody podle právních předpisů o myslivosti. To platí i opačně, tedy pokud byla poškozenému poskytnuta náhrada škody podle právních předpisů o myslivosti, nemůže mu již býti poskytnuta náhrada škody podle zákona č. 115/2000 Sb.⁷⁸

---

⁷⁷ § 10 odst. 6 zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

⁷⁸ § 11 odst. 3 zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

5 Základní pojmy podle nového občanského zákoníku

Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále jen nový občanský zákoník či NOZ) pojímá některé pojmy stejně jako dosavadní úprava, některé pojmy pouze upřesňuje nebo pouze mění formulaci ustanovení tyto pojmy definující, a některé pojmy pojímá zcela odlišně od dosavadní úpravy. Hlavně z důvodu odlišnosti pojmání se budu v následujících podkapitolách opět zabývat vysvětlením pojmů, které jsem se již snažil vysvětlit výše (kde jsem se řídil dosavadní úpravou) a ze kterých se úprava odpovědnost za škodu způsobená zvířetem dosud odvozuje, ovšem nyní se budu řídit novým občanským zákoníkem.

5.1 Pojem zvíře

Pojem zvíře je v novém občanském zákoníku definován takto: *„Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“*⁷⁹ Toto ustanovení je negativním vymezením věci v právním smyslu, jak ji definuje § 489 NOZ (tedy že věcí je vše, co není člověk a co slouží potřebě lidí). Ovšem v ustanovení definující pojem zvíře je velmi důležité slovo „živé“, jelikož mrtvé zvíře je bez dalšího věcí, což lze dovodit ze samotného negativního vymezení pojmu živé zvíře (živé zvíře není věcí, neživé zvíře tedy věcí je). Toto upřesnění zvířete může vyvolat mnoho problémů. Napadá mě příklad, kdy zvíře bude vypadat jako evidentně mrtvé, kdy by jej každý považoval za mrtvé, leč mrtvé nebude, ale bude s ním nakládáno jako s věcí dle ustanovení, které ovšem na živé zvíře nebude možno užit, protože toto ustanovení zcela odporuje povaze zvířete (například pokud by zvíře bylo živé, tak by se jednalo o týrání), poté se ukáže, že zvíře je živé – co v takovém případě? Bude se jednat o neplatný úkon? Bude se moci zpětně vyvozovat odpovědnost subjektu za týrání takového zvířete

---

⁷⁹ § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

(k týrání došlo v době, kdy bylo zvíře „mrtvé“)? To se nejspíše nejlépe dozvíme až časem, například z judikatury.⁸⁰

Co je tedy živé zvíře, když není věcí, z čehož v podstatě plyne, že není ani předmětem právních vztahů? Subjektem být nemůže, jelikož není schopné svými úkony nabývat práva a povinnosti. A kdyby nebylo předmětem, nemohlo by být zvíře ani vlastněno, nedala by se na něj užít ustanovení chránící vlastnictví atd. Zvíře je tedy quasi-předmětem, i když jsme svědky postupné subjektivizace zvířat, potažmo i určitého pokroku v této subjektivizaci, která může být v průběhu času (zejména díky technologickému vývoji – např. překladače zvířecích zvuků) dovršena tím, že se zvířata stanou plnohodnotnými subjekty. Ze znění § 494 NOZ lze dovodit, že zvíře je věcí sui generis, jelikož se na živé zvíře obdobně užijí ustanovení týkající se věcí (i když pouze v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze) a mrtvé zvíře je považováno za věc bez dalšího. Dalo by se říci, že nová definice pojmu zvíře není příliš odlišná od té, kterou v současné právní úpravě dovozujeme.⁸¹

Definice pojmu zvíře uvedená výše je zamýšlená především pro nový občanský zákoník, jelikož ve zvláštních právních předpisech, ve kterých je pojem zvíře užit, je obsažena vlastní definice tohoto pojmu, která je pro účely těchto zvláštních předpisů použitelnější. Např. pro účely zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání bude dále používán pojem zvíře tak, jak je definován v tomto zákoně. Myslím si, že definice uvedená v zákoně č. 246/1992 Sb. bude používána pro určité upřesnění definice obsažené v novém občanském zákoníku, a proto bude stále používána i v souvislosti s civilním právem, pro zvíře samotné se toho tedy díky definici obsažené v novém občanském zákoníku příliš nezmění. Tomuto mému tvrzení napovídá i fakt, že v definici zvířete dle nového občanského zákoníku chybí rozlišení, zda je za zvíře považován jen obratlovec, či nikoliv. Dle zákona č. 246/1992 Sb. je zvířetem jen obratlovec, stejný náhled je užit v novém občanském zákoníku, jak lze dovodit např. z § 1014 NOZ, kde je vedle zvířete zmiňován roj včel (včela je stále z pohledu

---

⁸⁰ Rydval, T. Co je (živé) zvíře? *Právník*, rubrika Glosy, 2009, č. 3, str. 331 - 338

⁸¹ Rydval, T. Co je (živé) zvíře? *Právník*, rubrika Glosy, 2009, č. 3, str. 331 - 338

přírodovědných věd považována za bezobratlého živočicha), nikoli např. spolčení zvířat, jak by tomu mohlo být užito v případě podřazení bezobratlých, tedy i včel, pod pojem zvíře.

5.2 Právní odpovědnost

Nový občanský zákoník má tento institut pojímat poněkud odlišně od dosavadního občanského zákoníku. Tato snaha změnit koncepci právní odpovědnosti je deklarována v důvodové zprávě⁸²: „*Osnova opouští pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí. Tato konstrukce opanovala od 70. let minulého století českou právní doktrínu po dlouhých diskusích v 50. a 60. letech a spojuje nástup odpovědnosti s porušením právní povinnosti. Osnova se naopak přiklání k pojetí odpovědnosti v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle nichž člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu, a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně, po právu a za splnění povinnosti. Vzhledem k tomu se v návrhu slovo "odpovědnost" používá jen velmi zřídka, protože zákonný text vystačí ve většině případů s termínem povinnost. Odstraňuje se tak nedůslednost současných formulací platného občanského zákoníku, který termín "odpovědnost" používá v různých významech a často i zbytečně.*“⁸³ Ovšem z tohoto odůvodnění není zcela jasné, s jakou koncepcí právní odpovědnosti se počítá a v čem spočívá změna dosavadní koncepce. V úvahu přichází totiž několik pojetí právní odpovědnosti, ale většina z nich nevyhovuje Knapově koncepci aktivní odpovědnosti, která je založena na hrozbě sankcí a která vzniká již s primární povinností a které odporuje již první věta z citované části důvodové zprávy. Proti další variantě pojetí odpovědnosti jako součásti každé právní povinnosti ve smyslu římskoprávní tradice, která v podstatě odpovídá německému pojetí (doplnění právní povinnosti o odpovědnost) obsaženému v německém občanském zákoníku (který je v důvodové zprávě uveden jako jeden z

---

⁸² Důvodová zpráva (volební období 2010 – 2014) k vládnímu návrhu č. 362/0 na vydání zákona občanský zákoník (dále jen důvodová zpráva)

⁸³ Odstavec k § 24 ve zvláštní části důvodové zprávy

ideových zdrojů), stojí argument, že návrh neobsahuje přepracovanou koncepci závazkové povinnosti, která by odpovídala právě německému pojetí. Ztotožnění odpovědnosti s primární povinností nepřichází v úvahu z důvodu, že odpovědnost má z jazykového výkladu § 24 NOZ („Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout.“⁸⁴) sekundární charakter, protože z tohoto ustanovení nevyplývá povinnost člověka jednat, ale snášet následky svého jednání. Proti koncepci odpovědnosti jako určité způsobilosti jednat v souladu s právem či v rozporu s ním stojí fakt, že tato problematika je řešena již způsobilostí k právním úkonům, resp. dle nového občanského zákoníku svéprávností: „*svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).*“⁸⁵ Jak je v textu citované pasáže důvodové zprávy uvedeno, pojem odpovědnost má být v novém občanském zákoníku nahrazen, a to i kvůli nejednotnosti právní vědy ohledně tohoto pojmu, např. na místo odpovědnost za škodu se v novém občanském zákoníku uvádí povinnost nahradit škodu. Ale i přes zjevnou snahu nebyl pojem odpovědnost (tak jak je užívána dnes) v novém zákoně zcela nahrazen (např. „*povinnosti k náhradě škody způsobené vadou výrobku se škůdce zprostí, jen prokáže-li, že škodu zavinil poškozený nebo ten, za jehož čin poškozený odpovídá*“⁸⁶). A co hůř, odpovědnost se zde vyskytuje jak v koncepci primární povinnosti („*Osobou odpovědnou za správu domu a pozemku je společenství vlastníků. Nevzniklo-li společenství vlastníků, je osobou odpovědnou za správu domu správce.*“⁸⁷ Odpovědností za správu domu je zde myšlen souhrn povinností při správě konkrétního domu), tak i v koncepci sekundární povinnosti („*Plní-li dlužník pomocí jiné osoby, odpovídá tak, jako by plnil sám.*“⁸⁸ Pouze pokud je zde užit termín „odpovídá“ v sankčním smyslu, tak lze ustanovení interpretovat tak, jak tvůrci zákona s největší pravděpodobností zamýšleli, tedy že za porušení povinnosti je odpovědný

---

⁸⁴ § 24 věta 1. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁵ § 15 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁶ § 2942 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁷ § 1190 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁸ § 1935 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

sám dlužník, nikoliv osoba, pomocí které dlužník plní). Dále nový občanský zákoník užívá pojem odpovědnost ve formulaci „na vlastní odpovědnost“, kdy se ovšem tento pojem neliší od současné úpravy (např. *„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“*⁸⁹ - pojem odpovědnost je zde užít jako povinnost nést následky porušení právních povinností, ale také jako odpovědnost za zisk či ztrátu).⁹⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že v novém občanském zákoníku není jednotná koncepce odpovědnosti a že tato koncepce je celkem nejasná. Bohužel z tohoto důvodu se mi nepodařilo odpovědnost tak, jak ji chápe nový občanský zákoník, vysvětlit. Nezbyvá než doufat, že časem dojde k objasnění této nové odpovědnosti, že bude užíván jen jeden koncept, a to například díky právní vědě či judikatuře. Pokud totiž bude užíváno více koncepcí, bude podle mého názoru v praxi docházet k vážným problémům, zejména kvůli nejednotné interpretaci některých ustanovení, kde je právě pojmu odpovědnost užito.

Z výše jmenovaných důvodů je termín odpovědnost v ustanoveních týkajících se odpovědnosti za škodu (podle terminologie dosavadní úpravy) nahrazen formulací povinnost (škůdce) nahradit škodu. I přes to, že je pojem odpovědnost v novém zákoně nahrazen, budu v této práci nadále používat tento pojem (tak, jak je chápán v současné právní úpravě) při objasňování pojmů z nového občanského zákoníku.

5.3 Předcházení škodám

Prevenční povinnost, jak ji pojímá dosavadní úprava (*„Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku,*

---

⁸⁹ § 420 odst. 1 zákona č. 89//2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁰ Pražák, P. Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepcí? *Právní rozhledy*, 2012, č.3, str. 101

na přírodě a životním prostředí.⁹¹⁾, je v nové úpravě v podstatě zachována („Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“⁹²⁾, tedy je zde spíše zachována zásada *neminem laedere* (neboli nikomu neškodit). Došlo zde hlavně k formulačním změnám, kde nejspíše nejzajímavější je přeměna termínu škoda z dosavadní úpravy na termín újma, který je v dnešním pojetí spojován se škodou na zdraví, ovšem nejsem si jist, zda tato změna nebude spíše na škodu, vzhledem k celkem zažitému rozlišování těchto dvou termínů, resp. rozlišování toho, co se pod těmito pojmy myslí (újma chápána jako škoda na zdraví, škoda myšlena jako škoda na majetku). Prevenční povinnost zde byla ovšem omezena okolnostmi případu a zvyklostmi soukromého života, což má zamezit vnášení prvku nejistoty do soukromých poměrů, jelikož dosavadní příliš široké vymezení v § 415 OZ vede v praxi k nepředvídatelným efektům.⁹³ Okolnosti a zvyklosti jsou zde zmíněny i proto, aby nedocházelo k situacím, kdy je případ posuzován jen vzhledem k osobnímu stavu subjektu (k jeho možnostem a schopnostem, což ovšem v NOZ je obsaženo pod termíny okolnosti a zvyklosti), aby tedy bylo pravidlo případ posuzovat s přihlédnutím ke všem skutečnostem zakotveno v zákoně a stalo se tak podmínkou posuzování. Je pozměněn i výčet škod, některé druhy škod přibyly (např. újma na svobodě), ale některé ubyly, konkrétně škoda na přírodě a životním prostředí (jedině že by tyto škody byly subsumovány pod termín vlastnictví jiného, což je ale samozřejmě nesmyslné) – povinnost předcházet těmto škodám je samozřejmě zakotvena jinde, to je ale pro účely této práce nedůležité. Dále zde přibylo slovo konání, které, jak se může zdát, poměrně mění situaci vzhledem k formulaci § 415 OZ, který se vztahuje jak na konání, tak na nekonání. Z dikce § 2900 NOZ by v podstatě vyplývalo, že subjekt

---

⁹¹ § 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁹² § 2900 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹³ Důvodová zpráva k § 2870 – 2873 (v původním návrhu byl § 2900 NOZ číslován jako § 2870)

není povinen si při svém nekonání počínat tak, aby nezpůsobil újmu v § 2900 NOZ uvedenou. Toto je dle mého názoru napraveno dalšími paragrafy nového občanského zákoníku, zejména § 2901 NOZ.

Nový občanský zákoník v § 2901 uvádí: *„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.“*⁹⁴ Myslím si, že první větou tohoto ustanovení je reagováno na absenci nekonání v § 2900 NOZ, jelikož nebezpečná situace, tedy hrozící možnost vzniku určité škody, může vzniknout i právě nekonáním škůdce. Ochranou jiného je zde myšlena ochrana před újmou na svobodě, životě, zdraví, ale i na jeho vlastnictví (podle dnešní terminologie na majetku). Druhá věta tohoto ustanovení zakládá povinnost, vyžadují-li to okolnosti případu či zvyklosti soukromého života, každého, kdo má potřebné možnosti a schopnosti k odvrácení škody a kdo o škodě ví, aby škodu odvrátil, jestliže ví nebo musí vědět (vzhledem k jeho osobním poměrům), že škoda, která hrozí, když tento subjekt nezasáhne, svou závažností zjevně převyšuje škodu, která vznikne zásahem tohoto subjektu. Povinen je tedy zasáhnout nejen ten, kdo nebezpečnou situaci způsobil, ale také ten, kdo může hrozící újmu odvrátit.⁹⁵ V praxi to znamená, že pokud např. hlídač parkoviště u obchodního domu ve vozidle, které je zaparkované během letního dne na přímém slunci a nemá ani pootevřená okýnka a od kterého viděl před delším časovým úsekem odcházet mladou slečnu, která šla evidentně nakupovat oblečení, spatří psa, který zde trpí a kterému hrozí dokonce smrt z důvodu přehřátí, tak je tento hlídač nejen oprávněn, ale dokonce povinen psa vysvobodit, a to např. rozbitím bočního okénka (způsob vysvobození by měl způsobit co nejmenší škody). Zde je ovšem důležité

---

⁹⁴ § 2901 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁵ Bělohlávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 444

jednak to, zda si tento akt vysvobození vyžadují okolnosti případu nebo zvyklosti společenského života (příčemž určitou zvyklostí soukromého života je i dlouhá doba nakupování oblečení mladými slečnami), jednak to, jestli škoda, která při zákroku vzniká, není závažnějšího charakteru než škoda hrozící (v uvedeném příkladu má zajisté pes vyšší hodnotu, která je určena především cenou, než rozbité sklo, opačně by tomu ale mohlo být např. v případě, kdy by byla zachraňována z tohoto vozu rybička, jejíž nákupní cena činí 20 Kč a nákupní cena skla činí 1 000 Kč).

V části této práce týkající se základních pojmů současné právní úpravy jsem se zabýval i povinností odvrátit škodu, která je v současném občanském zákoníku upravena v § 417 („Komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.“⁹⁶ „Jde-li o vážné ohrožení, má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody.“⁹⁷). Tento § 417 OZ je nahrazen § 2903 („Nezakročí-li ten, komu újma hrozí, k jejímu odvrácení způsobem přiměřeným okolnostem, nese ze svého, čemu mohl zabránit.“⁹⁸ „Při vážném ohrožení může ohrožený požadovat, aby soud uložil vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící újmy“⁹⁹). V odstavci 2 tohoto ustanovení došlo pouze k formulačním změnám.¹⁰⁰ Ovšem v odstavci 1 došlo k poměrně zásadní změně, protože nová úprava již nestanoví povinnost tomu, komu škoda hrozí (příčemž škodě mohl zabránit), aby ji odvrátil. Je to z důvodu, že je na každém (v jeho soukromém zájmu), jak nakládá s vlastním majetkem, tedy zda škodě zabrání či nikoliv (toto vyplývá i ze zásady autonomie vůle). Pokud tedy škodě nezabrání, tak nemá právo na její náhradu vůči škůdci v tom rozsahu, v jakém škodě mohla zabránit.¹⁰¹

---

⁹⁶ § 417 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁹⁷ § 417 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁹⁸ § 2903 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁹ § 2903 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁰⁰ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 444

¹⁰¹ ¹⁰¹ Důvodová zpráva k § 2870 – 2873 (v původním návrhu byl § 2903 NOZ číslován jako § 2873)

5.4 Náhodná škoda, nutná obrana a krajní nouze

5.4.1 Náhodná škoda

Další ustanovení nového občanského zákoníku (§ 2904 NOZ; „*Újmu způsobenou náhodou nahradí ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší příkaz nebo poškodí zařízení, které má nahodilé újme zabránit.*“¹⁰²) se nově zabývá náhodnou škodou, za niž ovšem odpovídá ten subjekt, který zavedl příčinu k náhodné události, díky které ke škodě došlo.¹⁰³ Ovšem formulaci § 2904 NOZ nelze nechat zcela bez povšimnutí, jelikož pokud někdo dal k náhodě podnět, tak už se v podstatě nejedná o náhodu, je tu příčina, která spočívá v protiprávním chování, a tedy zakládá klasickou odpovědnost. Oproti tomu v dnešní úpravě je vyvozováno, že náhoda nemá povahu protiprávního jednání, tudíž nezakládá odpovědnost.¹⁰⁴ Je tomu tak i z důvodu, že v dosavadním občanském zákoníku chybí ustanovení, které by se právě náhodné škody týkalo, a proto je dosud v praxi nutné vycházet z obecné zásady *casum sentit dominus* (neboli náhodu pocítuje vlastník), což ale někdy způsobuje potíže. § 2904 NOZ vychází z návrhu občanského zákoníku z roku 1937.¹⁰⁵ Demonstrativní výčet způsobů, kterými může zavedat subjekt podnět ke vzniku náhodné škody, nemusí založit pouze odpovědnost tohoto subjektu za škodu takto vzniklou, ale i odpovědnost další, a to nejen z oblasti civilního práva (např. trestněprávní odpovědnost při poškození cizí věci – naplnění skutkové podstaty § 228 TZ¹⁰⁶).

---

¹⁰² § 2904 zákona Č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁰³ Bělohávek, A. J. a kolektiv. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 445

¹⁰⁴ Pelikánová, I. *Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku.* *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 15

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k § 2874 (v původním návrhu byl § 2904 NOZ číslován jako § 2874)

¹⁰⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

5.4.2 Nutná obrana a krajní nouze

Nutná obrana je v současném občanském zákoníku upravena v § 418 (*„Rovněž neodpovídá za škodu, kdo ji způsobil v nutné obraně proti hrozícímu nebo trvajícím útokům. O nutnou obranu nejde, byla-li zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku.“*¹⁰⁷). Zde ovšem je problém, že termín nutná obrana, v ustanovení obsažený, není občanským zákoníkem blíže definován, proto se pro účely civilního práva pojem nutná obrana dovozuje z definice tohoto pojmu obsažené v trestním zákoně¹⁰⁸ (konkrétně § 29 TZ). Nový občanský zákoník tento termín přímo definuje pro účely civilního práva v § 2906, který je nadepsán „nutná obrana“ (*„Kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvajícím protiprávní útok a způsobí přitom útočníkovi újmu, není povinen k její náhradě. To neplatí, je-li zjevné, že napadenému hrozí vzhledem k jeho poměrům újma jen nepatrná nebo obrana je zcela zjevně nepřiměřená, zejména vzhledem k závažnosti újmy útočníka způsobené odvracením útoku.“*¹⁰⁹). Toto ustanovení nového občanského zákoníku samozřejmě vylučuje odpovědnost za škodu způsobenou nutnou obranou (jako i v případě dosavadní úpravy), tedy jinak protiprávním činem (jednání v nutné obraně není protiprávní za splnění podmínek stanovených v § 2906 NOZ). Došlo také k zpřesnění tohoto pojmu. Důraz je opět kladen na zásadu proporcionality, ale také na osobní poměry obránce, tedy případ je nutné posuzovat i z té stránky, jak se situace jevila napadenému – toto platí i v případě krajní nouze (*„Při posouzení, zda někdo jednal v nutné obraně, anebo v krajní nouzi, se přihlédne i k omluvitelnému vzrušení myslí toho, kdo odvracel útok nebo jiné nebezpečí.“*¹¹⁰). „Význam právního pravidla, že se hrozící újma posuzuje vzhledem k poměrům napadeného, se projeví i v případech, kdy napadený jedná v hrůze nebo strachu, které nejsou objektivně odůvodněny, ale napadenému se obrana jeví jako nutná: sem spadají případy napadení žertem, přičemž napadený

---

¹⁰⁷ § 418 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹⁰⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁰⁹ § 2906 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹⁰ § 2907 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

*o žertu neví a reaguje, jako by šlo o skutečné nebezpečí. Proto se ukládá vzít úvahu omluvitelné vzrušení mysli napadené osoby.*¹¹¹

Pojmu krajní nouze, tak, jak ji chápe nový zákoník a jak ji v podstatě chápe i trestní právo, odpovídá ustanovení § 418 OZ (*„Kdo způsobil škodu, když odvracel přímo hrozící nebezpečí, které sám nevyvolal, není za ni odpovědný, ledaže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo jestliže je způsobený následek zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.*¹¹²). Nový občanský zákoník krajní nouzi definuje a tento termín tedy přímo užívá, a to i při nadepsání paragrafu, který tento pojem definuje (*„Kdo odvrací od sebe nebo od jiného přímo hrozící nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy tím způsobené, nebylo-li za daných okolností možné odvrátit nebezpečí jinak nebo nezpůsobí-li následek zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější než újma, která hrozila, ledaže by majetek i bez jednání v nouzi podlehl zkáze. To neplatí, vyvolal-li nebezpečí vlastní vinou sám jednající.*¹¹³). Změna nastala zejména v tom ohledu, že nový zákon je přesnější v definování podmínek, za kterých se jedná o krajní nouzi. Nově je upraveno posuzování případu, kdy se užívá subjektivní prvek (upraveno § 2907 NOZ - platí i pro nutnou obranu), je tedy nutné přihlížet k tomu, jak situaci vnímala osoba odvracející nebezpečí (v případě nutné obrany se jedná o osobu odvracející útok).¹¹⁴

Úprava nároku toho, kdo jednal v nutné obraně či krajní nouzi, na náhradu účelně vynaložených nákladů a škody zůstává v podstatě beze změny, tedy až na to, že došlo opět k zaměnění termínu škoda (§ 419 OZ) za termín újma (§2908 NOZ) a že došlo k drobným formulačním změnám, které ale podle mého názoru nemají vliv na interpretaci.

---

¹¹¹ Důvodová zpráva k § 2875 – 2878 (v původním návrhu byl § 2906 NOZ číslován jako § 2875)

¹¹² § 418 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹¹³ § 2906 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹⁴ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 445

5.5 Odpovědnost za škodu

Nový občanský zákoník rozlišuje smluvní a mimosmluvní odpovědnost za škodu, opouští tedy dosavadní pojetí jednotné úpravy civilního deliktu. Při tvorbě nového zákoníku se přihlíželo k současnému vývoji civilního zákonodárství ve světě, vzorem byly občanské zákoníky evropských států, jakožto i států ležící mimo Evropu. Mezi vzory lze také zařadit unifikační projekty, jako je například návrh evropského občanského zákoníku. V nové úpravě odpovědnosti za škodu je zřejmá i snaha zahrnout více odvětví civilního práva pod jeden kodex (zřejmě propojení některých principů obsažených v dosavadním občanském zákoníku s některými principy obsaženými v současném obchodním zákoníku). Asi největší rozdíly mezi smluvní a mimosmluvní odpovědnost za škodu (smluvní a mimosmluvní povinnost k náhradě škody podle terminologie nového občanského zákoníku) spočívají v tom, že se pro vznik odpovědnosti za škodu, která vznikla porušením smlouvy, nevyžaduje zavinění a že rozsah náhrady škody podmiňuje předvídatelnost této škody. V případě mimosmluvní odpovědnosti za škodu (škodě zde vznikla porušením povinnosti stanovené zákonem) je úprava podobná jako v dosavadním zákoníku, tedy vznik povinnosti k náhradě této škody je spojován se zaviněným porušením povinnosti stanovené zákonem, přičemž v nové úpravě je kladen poměrně velký důraz na presumování nedbalosti, jak je to patrné např. v § 2911 NOZ (*„Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.“*¹¹⁵). *„Požadavek na zavinění se přitom, rozdílně od stávající úpravy, vytýká přímo jako podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu, nikoli až jako exkulpační důvod, jak tomu je v § 420 odst. 3 platného občanského zákoníku.“*¹¹⁶ Smluvní odpovědnost za škodu je zavedena i kvůli případům, kdy porušením smlouvy vzniká škoda třetí osobě, tedy osobě na smlouvě nezúčastněné. V těchto případech bude osoba, které smlouva ukládá určitou povinnost, přičemž nedojde ke

---

¹¹⁵ § 2911 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹⁶ Důvodová zpráva k § 2879 až 2884

splnění této povinnosti a na základě tohoto nesplnění dojde ke vzniku škody právě třetí osobě, odpovídat za škodu vzniklou třetí osobě, ovšem musí být zjevné, že splnění smlouvy mělo sloužit zájmu této třetí osoby. Poškozenému vzniká právo na náhradu škody vzniklé ze smlouvy bez ohledu na zavinění škůdce, kdy poškozeným může být jak druhá strana, která smlouvu uzavřela, tak i třetí osoba za předpokladu, že splnění smlouvy mělo sloužit zájmu této třetí osoby. Z toho vyplývá, že kdo poruší povinnost ze smlouvy, tak se nemůže vyvinit dokazováním, že škodu nezavinil, čímž je ztíženo postavení škůdce. Ovšem nebylo by příliš spravedlivé, aby povinnost nahradit škodu vzniklou porušením smlouvy nesl ve všech případech škůdce, proto se této povinnosti může zprostit za předpokladu, prokáže-li, že povinnost stanovenou smlouvou nemohl splnit kvůli dočasné či trvalé mimořádné nepředvídatelné a nepřekonatelné překážce, která vznikla nezávisle na jeho vůli, jak stanoví § 2913 odst. 2 NOZ. K tomu se ale nepřihlíží, jestliže překážka vznikla v době, kdy byl škůdce v prodlení, jestliže překážka vznikla ze škůdcových osobních poměrů nebo jestliže škůdce byl povinen ze smlouvy tuto překážku překonat.¹¹⁷

Zákoník nově upravuje vyloučení určitých smluvních ujednání, kterými by došlo ke vzdání se do budoucna nároku na náhradu škody a k vyloučení či omezení odpovědnosti za škodu. Pokud někdo před vznikem škody oznámí, že vylučuje či omezuje svoji odpovědnost za škodu, tak může být toto oznámení kvalifikováno jen jako varování před hrozící škodou. Je tedy zakotveno, že pokud subjekt převezme nebezpečí, nezbavuje se tím nároku na náhradu škody. Úprava je obsažená v § 2896 až 2899 NOZ.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Důvodová zpráva k § 2879 až 2884

¹¹⁸ Bělohlávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 447

5.5.1 Náhrada škody

V novém kodexu jsou detailněji propracována obecná pravidla náhrady škody. Výslovně se v tomto zákoně uvádí, že se vždy hradí újma na majetku poškozeného („*Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody)*“¹¹⁹). Pokud je škodou vznik dluhu na straně poškozeného, odpovídá za tento dluh škůdce. Stejně jako v dosavadním občanském zákoníku se hradí jak skutečná škoda, tak i ušlý zisk. Škoda se primárně nahrazuje uvedením v předešlý stav a teprve podpůrně penězi (pokud nelze škodu nahradit uvedením v předešlý stav, nebo si o nahrazení škody v penězích požádá poškozený), což mění princip zavedený dosavadním občanským zákoníkem, podle kterého se škoda hradí primárně v penězích a uvedení v předešlý stav se užije pouze v případě, že si o to poškozený požádá a že je to možné a účelné. Nemajetková újma je podle nové úpravy nahrazována zadostiučiněním, které se poskytuje v penězích, není-li možné tuto újmu skutečně a účinně odčinit jinak. Pokud nebylo sjednáno jinak, postihuje povinnost odčinit nemajetkovou újmu škůdce jen v případech stanovených zákonem. I v těchto případech platí obecná úprava náhrady škody.¹²⁰

V novém občanském zákoníku došlo k zavedení principu, podle kterého je soud oprávněn stanovit sám výši náhrady škody, a to podle okolností případu, nelze-li tuto výši stanovit jinak. Tímto došlo k odstranění jednoho z problémů, tedy vyčíslení škody, ve stávajících řízeních, které se týkají náhrady škody. Dále došlo k rozšíření pravidel pro určení výše škody na věci, kdy jsou zohledňovány náklady poškozeného na obnovení či nahrazení funkce poškozené věci. Bylo také nově zavedeno pravidlo, že pokud škůdce poškodil věc ze svévole či škodolibosti, tak nahrazuje cenu, jako by se jednalo o věc zvláštní oblíbenosti.¹²¹ Ovšem myslím si, že právě

---

¹¹⁹ § 2894 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²⁰ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 456

¹²¹ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 457

poslední uvedené pravidlo bude v praxi činit značné potíže, jelikož jednak není přesně definováno, co je svévolí a škodolibostí myšleno, a tedy každý si bude tyto pojmy vykládat poněkud odlišně, tak, jak bude potřebovat v daném případě, dokud nebudou tyto pojmy blíže určeny judikaturou, jednak vidím problém i v tom, že se bude nahrazovat cena, jako by se jednalo o věc zvláštní obliby, protože zde můžou nastat komplikace ve vyčíslení škody, resp. v navýšení náhrady škody o zvláštní oblibu.

Nově také došlo k úpravě náhrady nemajetkové újmy vůči třetím osobám, což je zakotveno v § 2971 NOZ (*„Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.“*¹²²), podle které škůdce nahrazuje za předpokladu zvláštních okolností nemajetkovou újmu také každému, kdo tuto újmu důvodně pociťuje jako vlastní, pokud ji nelze odčinit jinak.¹²³

Jelikož v novém občanském zákoníku došlo k oddělení zvířat od ostatních věcí, tak je nově zavedena úprava (§ 2970 NOZ), která stanoví výši náhrady nákladů spojených s péčí o zraněné zvíře (podle dosavadní úpravy poničená věc), tato náhrada připadne tomu, kdo vynaložil náklady spojené s péčí o zraněné zvíře. Celkové náklady vynaložené na péči o zraněné zvíře mohou převyšovat cenu zvířete, ale za předpokladu, že by je vynaložil rozumný chovatel, tedy i tyto náklady hradí škůdce. Škůdce je také povinen na požádání složit zálohu na náklady spojené s péčí o zdraví zvířete.

Náhrada škody způsobená na zdraví

---

¹²² § 2971 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²³ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 460

Změny byly provedeny i v oblasti náhrady újmy na zdraví a na životě, což představuje jednu ze základních změn v novém občanském zákoníku, ale význam některých ustanovení zůstal nezměněn. Zásadní změnou je upuštění od pevných částek náhrad újmy na zdraví (životě). Výše náhrady bolestného a ztíženého společenského uplatnění poškozeného při ublížení na zdraví a výše náhrady za zvlášť závažné ublížení na zdraví či za usmrcení se určuje s přihlédnutím ke všem individuálním okolnostem případu (jako např. útrapy pozůstalého manžela při usmrcení poškozeného). Pokud ale nelze výši této náhrady takto určit, tak se určuje podle zásad slušnosti.¹²⁴ Toto je upraveno v § 2558 a § 2559 NOZ. Opět se zde ale můžeme setkat s problémem, a to jak bude chápána zásada slušnosti, protože co bude jedna osoba považovat za slušné, tak může jiná osoba považovat za neslušné. Myslím si tedy, že je zde opět poskytnut prostor pro dotváření práva judikaturou.

Podle dosavadní úpravy bylo nutné pro jednorázové odškodnění, aby se poškozený se škůdcem dohodli na tomto jednorázovém odškodnění. Tento princip je ale v nové úpravě nahrazen § 2968 NOZ, a to tak, že je možné jednorázové odškodnění (tzv. odbytné) přiznat poškozenému soudem, pokud si o to poškozený požádá a je-li pro to důležitý důvod.

Nový občanský zákoník přímo uvádí, že se v případě zranění hradí nejen náklady na léčbu, ale také obecně náklady s péčí o poškozeného spojené a náklady spojené s péčí o jeho domácnost. Dále je v § 2960 NOZ také uvedeno, že škůdce je povinen na vyzvání složit přiměřenou zálohu na výše uvedené náklady.¹²⁵

Úprava ztráty na výdělků po dobu pracovní neschopnosti a její náhrady zůstala ve své podstatě nezměněna, došlo pouze k formulačním změnám. Co se ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti týče, tak zde se taktéž vychází se stejných pravidel, která jsou již v dnešní

---

¹²⁴ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 457

¹²⁵ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 460

úpravě, ovšem změnou je, že došlo ke zrušení veškerých omezení a limitů. Nově se při stanovení výše náhrady přihlíží k dlouhodobě zvýšeným potřebám poškozeného, ke zvýšenému úsilí, které musí tento poškozený vynaložit po skončení pracovní neschopnosti k dosažení výdělku a ke zvyšování výdělků v oboru a předpokládanému růstu výdělku poškozeného (výše náhrady reaguje na v čase se měnící faktory). Soud může podle svého uvážení (pokud jsou pro to vážné důvody) tento nárok poškozeného zajistit přiměřeným způsobem.

Nově je zavedeno („*Konal-li poškozený bezplatně práce pro jiného v jeho domácnosti nebo závodu, nahradí škůdce této jiné osobě peněžitém důchodem, oč přišla.*“¹²⁶), že škůdce nahradí osobě, pro kterou konal poškozený bezplatně práce, to, o co tato osoba přišla tím, že škůdce způsobil újmu na zdraví či na životě poškozenému.

Co se náhrady výživy pozůstalým při usmrcení poškozeného týče, tak došlo ke zvýšení nároků pozůstalých, kterým zemřelý poskytoval výživu. Podle § 2966 NOZ se nově počítají nároky jako rozdíl mezi dávkami důchodového zabezpečení, které jsou poskytovány na základě příslušných právních předpisů a které jsou poskytovány ze stejného důvodu (tedy kvůli smrti poškozeného), a tím, co by podle všech předpokladů poškozený pozůstalým poskytoval, pokud by nedošlo ke škodné události, kvůli které zemřel. V zákoně je také nově přímo zakotveno, že lze přiznat příspěvek na výživné i osobě, které jej poškozený poskytoval i přes to, že k tomu nebyl ze zákona povinen, což je v dnešní úpravě pouze dovozováno, nikoli přímo zakotveno v současném občanském zákoníku. Došlo také k upřesnění výpočtu náhrady výživy pozůstalým (upraveno v § 2967 NOZ), když výše náhrady pozůstalým nesmí v úhrnu převýšit kromě náhrady ztráty na výdělku také náhradu ztráty na důchodu (současná úprava spočívá pouze v takovém omezení, že nesmí být úhrnem převýšena částka, která by zemřelému náležela jako ztráta na výdělku). Nově se přihlédne k pravděpodobnému věku, kterého by se poškozený dožil, kdyby nedošlo ke zranění, a také se přihlédne

---

¹²⁶ § 2965 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

k délce, v jaké by zemřelý poskytoval příspěvek na výživu, kdyby ke zranění nedošlo, a tedy poškozený nezemřel na následky tohoto zranění a dožil se pravděpodobného věku.¹²⁷

V případě nahrazení nákladů spojených s pohřbem poškozeného bylo nově upraveno, resp. nově zakotveno do zákona, že se při stanovení výše těchto nákladů přihlíží ke zvyklostem a okolnostem konkrétního případu.

Z výše uvedeného je patrná snaha o posílení pozice poškozených, resp. pozůstalých, kdy těmto osobám je přiznáván větší nákladů, které nahrazuje škůdce.

---

¹²⁷ Bělohávek, A. J. a kolektiv. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 459

6 Úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem podle nového občanského zákoníku

Do civilního práva je nově zakotvena zvláštní odpovědnost za škodu, a to odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem. Úprava této odpovědnosti obsažená v § 2933 až § 2935 NOZ má komplexně řešit škodu způsobenou zvířetem. K úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem došlo především v důsledku změny chápání zvířete v právu. Podle nové úpravy již zvíře nebude nadále věcí, a to zejména z těch důvodů, že zvířata jsou oproti věcem živá a že ochránci zvířat již dlouho volali po odlišení zvířat od věcí. I kvůli tomu, že jsou zvířata živá, a tedy do jisté míry nevyzpytatelná (věci v důsledku své „neživosti“ jsou ve většině případů plně v moci lidí), došlo k úpravě právě odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem.

Podle § 2933 NOZ (*„Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.“*¹²⁸) za škodu způsobenou zvířetem primárně vždy odpovídá vlastník zvířete, a to ať bylo zvíře pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které bylo svěřeno vlastníkem, anebo se zatoulalo či uprchlo. Společně a nerozdílně s vlastníkem zvířete odpovídá osoba, které bylo zvíře svěřeno nebo zvíře chová či jinak používá. Z tohoto lze dovodit určité oddělení osoby chovatele od osoby vlastníka. Podle nového zákoníku tedy chovatelem může být dítě a vlastníkem zvířete bude rodič tohoto dítěte.

U domácích zvířat, která slouží k výdělečné činnosti či jako pomocník pro handicapované osoby, se vlastník odpovědnosti za škodu, kterou způsobilo toto zvíře, zproští, pokud prokáže, že nezanedbal dozor nad zvířetem (nezanedbal potřebnou pečlivost při dozoru), nebo pokud prokáže, že by ke škodě došlo i při jakémkoliv dozoru, resp. i při

---

¹²⁸ § 2933 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

vynaložení potřebné pečlivosti. Toto platí i pro toho, komu bylo zvíře svěřeno vlastníkem, jak uvádí § 2934 NOZ (*„Slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.“*¹²⁹).

Posledním paragrafem zařazeným do části nového občanského zákoníku nazvané „Škoda způsobená zvířetem“ je § 2935 NOZ (*„Odňala-li třetí osoba svémocně zvíře vlastníku nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, nahradí třetí osoba škodu způsobenou zvířetem sama, prokáže-li vlastník nebo osoba, které vlastník zvíře svěřil, že odnětí nemohli rozumně zabránit; jinak společně a nerozdílně s nimi.“*¹³⁰ „Kdo zvíře svémocně odňal, nemůže se zprostit povinnosti k náhradě.“¹³¹). Ustanovení tohoto paragrafu upravuje případy, kdy bude zvíře vlastníku či osobě, které bylo svěřeno, svévolně odňato třetí osobou a toto zvíře způsobí škodu. Pokud vlastník či osoba, které bylo zvíře svěřeno, prokáží, že nemohli odnětí rozumně zabránit, tak se zproští odpovědnosti za škodu vzniklou tímto odňatým zvířetem, která byla způsobena po odnětí či při něm, a škodu nahradí třetí osoba, která zvíře odňala. Pokud ovšem vlastník či osoba, které bylo zvíře svěřeno, neprokáží, že odnětí nemohli rozumně zabránit, tak za škodu odpovídají společně a nerozdílně s třetí osobou, která zvíře odňala, tedy jako by této osobě bylo zvíře svěřeno. Osoba, která zvíře odňala, se nemůže zprostit odpovědnosti za škodu způsobenou odňatým zvířetem.

Z této úpravy zvláštní odpovědnosti za škodu, resp. odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem vyplývá, že je opět kladen důraz na prevenci, tedy podobně jako v dnešní úpravě. Je tedy nutné mít zvíře pod kontrolou,

---

¹²⁹ § 2934 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹³⁰ § 2935 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹³¹ § 2935 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

aby nezpůsobilo škodu. Ovšem tato kontrola nad zvířetem nemusí být v takovém rozsahu, jako v současné úpravě, tedy téměř absolutní, přičemž se lze i jednodušeji zprostit odpovědnosti za škodu, kterou způsobil zvíře, což je patrné z § 2934 NOZ.

Nový občanský zákoník ponechává v účinnosti některé zákony veřejnoprávního charakteru, které odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem také upravují, zejména zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy a zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti. Nový zákoník tedy nezasahuje do působnosti těchto zákonů, čímž je zachována úprava této problematiky v nich obsažená.

7 Rozdíly mezi stávající a budoucí úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem

Jedním z rozdílů, který mě napadá jako první, mezi novým a stávajícím občanským zákoníkem v souvislosti s odpovědností za škodu způsobenou zvířetem je obsažení definice pojmu zvíře do nového občanského zákoníku. Ovšem tato definice není příliš podrobná, proto je nutné nahlédnout do zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, aby byl pojem zvíře blíže specifikován, tudíž chápání zvířete se příliš nezměnilo od současné úpravy, tedy alespoň v souvislosti s odpovědností za škodu (nově není považováno zvíře za věc, což podle mého názoru nemá příliš zásadní dopad na odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, resp. dopad na rozdílnost úprav odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem).

Výrazným rozdílem nové úpravy oproti současné je začlenění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem v novém občanském zákoníku mezi zvláštní odpovědnosti a s tím související zařazení paragrafů, které tuto odpovědnost upravují, do nového zákoníku. Myslím si, že toto je jeden ze dvou případů, na které má vliv odlišení zvířete od věcí v souvislosti s odpovědností za škodu. Tato nová úprava je poměrně silně ovlivněna současnou úpravou, proto si nemyslím, že by v praxi měl nastat zásadní rozdíl mezi použitím současné a nové úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. Nejviditelnější rozdíl, který spatřuji v začlenění této zvláštní odpovědnosti do nového kodexu, je to, že se vlastník zvířete může o trochu jednodušeji zprostit odpovědnosti za škodu, kterou způsobilo jeho zvíře (popř. osoba, které bylo zvíře svěřeno, se může jednodušeji zprostit odpovědnosti za škodu, kterou způsobilo zvíře jí svěřené), za pomoci § 2934 NOZ.

Nejzásadnější rozdíl spatřuji v úpravě odpovědnosti. Tento pojem je v nové úpravě jednak nahrazen termíny jako „povinnost nahradit újmu“, a jednak došlo k poměrně velkým změnám v úpravě náhrady škody. Co se majetkové újmy týče, tak se primárně odčiní uvedením v původní stav, což v praxi znamená, že pokud by např. pes poškrábal auto drápy, tak vlastník psa je povinen tyto škrábance odstranit (např. přelakováním), tedy pokud

si majitel auta nepožádá o náhradu škody v penězích. Dále díky novému občanskému zákoníku dojde k odstranění jednoho z problémů, které náhradu škody doprovází, a to problém s vyčíslením škody, který poměrně často podle současné úpravy nastává. Tento problém má být odstraněn za pomoci nového principu, podle kterého je soud oprávněn stanovit sám výši náhrady škody, a to podle okolností případu, a také jsou při vyčíslení nově zohledňovány náklady poškozeného na obnovení či nahrazení funkce poškozené věci. Odlišení zvířete od věci má, jak jsem výše předestřel, vliv na ještě jeden případ (v souvislosti s odpovědností za škodu), a to na nové zavedení náhrady nákladů vynaložených na péči o poraněné zvíře, což v praxi může mít i takový následek, že hodnota zvířete (např. nákupní cena) může být převyšena náklady, které byly vynaloženy na péči o zvíře za splnění podmínek stanovených v § 2970 NOZ, a to i dvojnásobně, přičemž škůdce je povinen tyto náklady nahradit – za současné úpravy by limitem náhrady škody byla hodnota věci, tedy zvířete. Zásadní změnou v náhradě újmy na zdraví (na životě) je upuštění od pevných částek náhrady, které jsou v současnosti užívány, a zakotvení principu, podle kterého se výše náhrady určuje s přihlédnutím ke všem individuálním okolnostem případu. Tím v podstatě dochází k navýšení částek, které škůdce má nahradit, a tedy i posílení pozice poškozeného či pozůstalých.

Z výše uvedeného vyplývá, že v praxi nedojde k nějakému obratu o 180 stupňů v souvislosti s odpovědností za škodu způsobenou zvířetem, který možná někteří očekávali. Je to celkem logické, nový zákoník v otázce odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem vychází ze současné praxe, proto je nová úprava podobná úpravě dnešní, až na některé výjimky. Na otázku, zda je nová úprava podobná té dnešní, bude mít samozřejmě vliv i judikatura a právní teorie, z čehož může nakonec i vyplynout, že jsem se mýlil, protože nová úprava odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem může být podle judikatury a právní teorie odlišná oproti úpravě dnešní.

8 Závěr

Téma „Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem – srovnání současné úpravy s úpravou v novém občanském zákoníku“ jsem si vybral z důvodu, že je mi tematika týkající se zvířat velmi blízká. V době výběru tohoto tématu jsem bohužel netušil, jak obtížné bude zpracovat toto téma. Obtížnost zpracování spočívala zejména v nedostatku literatury, která by se zabývala odpovědností za škodu způsobenou zvířetem podle současné úpravy. Co se literatury zabývající se odpovědností za škodu způsobenou zvířetem podle nového občanského zákoníku týče, tak situace je ještě horší, protože není k dispozici mnoho literatury, která by se zabývala samotným novým kodexem, natož takto podrobným tématem. Kvůli nedostatku literatury jsem užíval zejména metodu dedukce.

Na začátku práce jsem se snažil vysvětlit odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem podle současné úpravy. Považoval jsem za důležité objasnit čtenáři některé pojmy a instituty českého práva (zejména občanského práva), jelikož současné pojetí odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem z těchto pojmů a institutů vychází, proto považuji porozumění jim za klíčové.

Ve 4. kapitole jsem se snažil shrnout současné pojetí odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem do ucelenějšího celku, do celku, který vychází z kapitoly předcházející. Tato kapitola je důležitá především z důvodu, že čtenář má mít po jejím přečtení ucelenější představu o současném pojetí odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem.

V kapitolách 5 a 6 jsem se potýkal s problémem, jak mají být správně interpretovány ustanovení nového kodexu. Tento problém jsem se rozhodl vyřešit tak, že jsem se nepouštěl do hlubšího rozboru těchto ustanovení, a to zejména z toho důvodu, že podle mého názoru mám nedostatek zkušeností s interpretací, a proto by hlubší rozbor ustanovení nového kodexu přinesl spíše více škod než užítku. I z tohoto důvodu se může zdát objasnění témat obsažených v kapitolách 5 a 6 poněkud strohé.

V kapitole nazvané „Rozdíly mezi stávající a budoucí úpravou odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem“ jsem se snažil shrnout

pouze rozdíly v úpravách, které nemusí být příliš jasné z předešlých kapitol. Myslím si totiž, že rozdílnost úprav je vcelku patrná z kapitol 5 a 6.

V závěru 7. kapitoly uvádím, že podle mého názoru není rozdílnost v úpravách (v souvislosti s tématem) až tak markantní, jak si někteří (včetně mne samotného) mysleli, a že největší rozdílnost spatřuji v náhradě škody.

Na závěr nezbyvá víc než doufat, že nový občanský zákoník přispěje ke zkvalitnění českého práva a že se široká veřejnost bude lépe orientovat v právu, které bude nový kodex upravovat, tedy i v problematice odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, která je v současnosti pro laiky poněkud složitá. Také doufám, že tato práce nezasvěcenému čtenáři napomohla v pochopení problematiky odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem a v pochopení rozdílů mezi současnou a novou úpravou této problematiky.

9 Resumé

I chose topic 'Liability for damage caused by an animal – a comparison between the adjustment of the current legislation and the adjustment in the new Civil Code' because topics relating to animals are very close to me. I unfortunately had no idea how difficult it would be to handle this topic at the time of choosing this topic. The lack of literature dealing with the liability for damage caused by an animal under the current adjustment was main problem during processing. What is literature dealing with liability for damage caused by an animal in the new Civil Code is concerned, so the situation is even worse, because there is a lack of literature that would deal with the new code itself, let alone such detailed topic. Due to lack of literature, I mainly used the method of reasoning.

I tried to explain the liability for damage caused by an animal under the current adjustment at the beginning. I thought it's important to clarify to readers some terms and institutes of the Czech law (especially civil law) because the current concept of liability for damage caused by animals is based on these terms and institutes, therefore consider them as the key understanding.

In 4th chapter, I tried to summarize the current concept of liability for damage caused by an animal in a more coherent whole, the whole, which is based on the previous chapters. This chapter is particularly important because the reader has to have the complete picture of the current concept of liability for damage caused by an animal after reading this chapter.

In chapters 5 and 6, I was struggling with a problem how it should be properly interpreted provisions of the new Code. I decided to solve the problem so that I will not discuss in depth the provisions, mainly on the grounds that I think I lack experiences with interpretation and, therefore, a deeper analysis of the provisions of the new code brought rather more harm than good. For this reason, it may seem somewhat austere to clarify the issues in chapters 5 and 6.

In a chapter called 'The differences between current and future adjustment of liability for damage caused by animal' I tried to summarize

only the differences in regulations, which may not be too clear in the previous chapters. I think that the differences between both adjustments, is quite evident from chapters 5 and 6.

At the end of the seventh chapter I mention that in my opinion there is no difference in adjustments (in connection with the issue) so striking as some (including myself) thought, and that I see the greatest difference in compensation.

I hope that the new Civil Code will help to improving the quality of Czech law and the general public will be better orientate in the law that the new code is modifying, and therefore the issue of liability for damage caused by the animal, which is currently somewhat difficult for laymen. I also hope that this work will help the uninitiated reader in understanding the issue of liability for damage caused by animals, and understanding the differences between the current and new modification of this issue.

10 Zdroje

Literatura:

- Knappová, M., a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 4. aktualizované a doplněné vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2005, ISBN 80-7357-127-7
- Knapp, V., a kol. *Občanské právo hmotné, Svazek II.* 1. vydání, Praha: nakladatelství CODEX, 1995, ISBN 80-85963-01-9
- Fiala, J., a kol. *Občanské právo hmotné.* 3. opravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2002, ISBN 80-7239-111-9
- Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, ISBN 80-7179-797-9
- Bělohávek, A. J., a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-413-8
- Meritum *Občanské právo.* 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2012, ISBN 978-80-7357-948-7
- Brejcha, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu.* 1. vydání, Praha: nakladatelství ASPI, a.s., 2000, ISBN 80-85963-92-2

Odborné časopisy:

- Pelikánová, I. Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3

- Rydval, T. Co je (živé) zvíře?. *Právník*, 2009, č. 3, s. 331-338.
- Pražák, P. Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, s. 101
- Komárek, S. Némé tváře. *Vesmír*, 2003, č. 2, str. 92

Právní předpisy:

- Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., Obecný občanský zákoník rakouský
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v platném znění
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění
- zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti v platném znění
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění
- zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání v platném znění
- zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy v platném znění
- vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění

Judikatura:

- R 55/1971 sb. rozh.
- R 27/1979 sb. rozh.

Internetové zdroje:

- Brabec, S. Odpovědnost za škodu způsobenou chovaným zvířetem. [online] Právní rádce [cit. 4. 3. 2013] Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-37559000-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-chovany-zviretem>